

Рк 752
164

Ч. 4.

САМБІР 1934.

РІК IV.

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

Записки присвячені дослідям історії, культури й побуту
бойківського племені.

Адреса Редакції і Адміністрації: Самбір, вулиця Тиха ч. 1.

З М І С Т :

	Стор.
Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК: Загальні завваги про кости людини при археологічних розкопах	1
Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК: З археології Бойків- щини. IV. виказ памяток	11
о. РОМАН ЛУКАНЬ Ч. С. В. В. Прізвища й назви: Бойкевич, Бойки, Бойків, Бойківці, Бойко etc.	12
Др. МИХАЙЛО СКОРИК: Бойківські писанки	20
MISCELLANEA	29
НОВИНКИ	35
о. ЮРІЙ КМІТ. Словник бойківського говору часть II. ТАБЛИЦІ I—VI.	

10344 КРАТКИЙ ПАСПОРТ КИТАИ +³

№№ Т52 164 Инв. № 2626700

Автор _____

Имя Литовис Байкивичис
Ч. 4.

Место, год издания Самбур, 1934.

Кол-во стр. 36, с. 17-32, [1]с.

- " - стр. листов _____

- " - иллюстраций 5 и. ил.

- " - карт _____

- " - схем _____

Тол. _____ часть 4 вып. _____

Копирует _____

Примечание:

28.11.91.

Ильин

1993
25.02-5450

22.11.93-3985и

1996
11.04 -
кабинет

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

Записки присвячені дослідям історії, культури й побуту
бойківського племені.

Адреса Редакції й Адміністрації: Самбір, вулиця Тиха ч. 1.

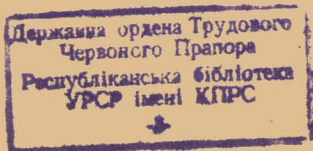
Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК.

Загальні заваги про кости людини при археологічних розкопах.

При розкопах могил, гробів, урочищ та місць, де колись були людські оселі, дуже часто зустрічаємо кости людини. Такі нахідки мають звичайно велике значіння для науки, дякого дотичні археологічні розкопи треба переводити доцільно й фахово, щоби вони принесли для науки справжню користь.

Щоби зрозуміти всі питання, що відносяться до заохання людських костей під поверхнею землі, треба безумовно пізнати всі переміни, які відбуваються в організмі людини, після її смерті, а також і в самих костях, треба розуміти трояви їх хемічного розкладу в різних добах і обставинах. Археолог мусить необхідно познакомитися з питомими при-метами ґрунту, в якому кість знаходиться, та розуміти, який вплив мав на заохання людських костей тепло, вогкість, повітря й інші чинники.

Організм людини, після смерті, підпадає дуже зложеним троявам, які називаються гниттям. Воно полягає на цьому, що зложені хемічні сполуки людського тіла розпадаються на щораз простіші, а останнім ступенем цього розкладу є вже дуже прості річовини, як двоокис вугля, метан, сірководень, амоняк і інші прості сполуки азоту, сірки фосфору і т. п. З цьому хемічному розкладі незвичайно важне значіння мають гнильні бактерії. Скорість, з якою гниття поступає,

залежить від доступу повітря до організму, що гние, від кількості води, від обставин і стану, в якому організм перед смертю находився. При доступі повітря до організму гние він два рази скоріше, як у воді, а похований в землі, де повітря не доходить, гние шість разів повільніше.

Відповідна кількість води й прийожа температура, це необхідні умовини для розвою бактерій, і тому саме ці чинники мають так визначний вплив на розклад людського організму. Вкінці всі складові частини організму розкладаються, а залишаються лише кости, яких органічні частини також улягають гниттю.

Не все одначе розклад відбувається таким зразковим способом. В деяких випадках організм не улягає гнильному процесові, лише переходить товщеву переміну. Вправді археолог не стрічається в практиці з цього рода переміною, тому що ця форма не може через довші віки переховатися. Існує одначе інша форма переміни т. зв. муміфікація, яка має дуже важне практичне значіння для археолога, тому що з таким твором він може стрінутися.

Якщо труп находиться в таких обставинах, що дуже скоро тратить воду, тоді він не розкладається а висихає і в такому висохлому стані може заховатися цілі століття. Труп, похований в легкім, продувнім піску, що не задержує в собі води, висихає й в тім виді може довго заховатися. Знані є випадки, що в сухих, продувних церковних підземеллях, трупи цілком добре муміфікуються. Як відомо, організм людини має в собі до 85% води. Якщо ця вода випарує, тоді організм тратить тих 85% своєї ваги й тягар такої струпішої мумії спадає навіть до 5 кг.

Якщо труп находиться в середовищі багатім на гарбникові субстанції, тоді шкіра, наповнена такими субстанціями, улягає вигарбованні. В такому вже виді організм не гние, лише заховується на довгому протягові часу. Так буває пр. в торфовиськах, в яких шкіру й кости людини можна найти навіть з неолітичної доби.

В відвічних ледах півночі, можна найти часто дуже добре заховані трупи звірят з ділювіяльної доби. Знаємо про окази мамутів, що їх видобуто з ледів Сибіру зі шкірою, мясивом, шерстю й нутренностями.

Консервуючі властивости має також земний віск і міне-

ральні олії. В такому середовищі вже не раз найдено знаменито заховані трупи звірят ділювіальної доби, пр. в нашій Старуні.

Треба згадати ще про хемічний склад кости, тому що й з цим слід археологові познакомитися. Якщо з кости усунемо окістню, тканку нервів, стриж, то тоді полишиться основна субстанція та клітини костей.

Під хемічним оглядом, кістяна клітина ще й досі не є вповні просліджена. Знаємо, що вона, варена у воді, не дає клею й не має креатини.

Основна субстанція костей складається з двох частей, а саме: зі субстанції органічної й субстанції неорганічної. Якщо в кімнатній температурі, дамо її під ділання 10% HCl, то побачимо, що по якомусь часі вапняні соли розпусяться, а залишиться субстанція органічна, як елястична маса, що має первісну форму кости. Та органічна субстанція складається головню з оссеїни, що є ідентичною з колагеном, сполучної тканки, а крім цього має також в собі мукоїд і альбумоїд.

По цілковитому випаленні в костях органічних складників, неорганічна часть являється, як біла, крихка й сипка маса. Її головним складником є вапно й фосфор, а крім цього має дещо магнезу, хльору й флюору. За Гарбріхом хемічний знак на кість є слідующий: $[Ca_3 (PO_4)_2 + Ca_5 HP_3 O_{13} + Aq]$.

На основі хемічних дослідів виказано, що хемічний склад костей тварин тієї самої породи є майже однаковий, а хемічний склад костей тварин різних пород є різний. Після дослідів „Zaleskoho“ (Норре і Сейлер: „Med. chem. Unters.“ стор. 19.) на 1000 частей кістяної тканки припадає:

Людина	Віл	Черепаха	Свинка морська
Ca ₃ P ₂ O ₈ — 838·9	860·9	859·8	873·8
Mg ₃ P ₂ O ₈ — 10·4	10·2	13·6	10·5
Ca в сполуці Co ₂ ,			
Fl і Cl. — 76·5	73·6	62·2	70·3
Co ₂ — 57·3	62·0	52·7	—
Cl — 1·8	2·0	—	1·3
Fl — 2·3	3·0	2·0	—

Не можна забувати, що при спаленні костей, все убуває дещо Co₂, і тому спалені кости мають значно менше Co₂.

По спаленні тратить кість 300 — 520% своєї ваги, а діється це задля втрати органічних частей і води.

Хемічний склад людських костей у різному віці, ще досі не є достаточо просліджений. Досліди Фойгта й Брюбахера виказали, що чим осібняк є старший, тимбільше його кости мають солей вапна, а щораз менше води.

Лише часом, в дуже рідких випадках, на основі змін, що заходять в костях, можемо здогадуватися про причину смерти організму якоїсь людини. Завдання таке буде тим трудніше до прослідження, чим довше кости були в землі й чим більше вони знищені.

Кости могли улягти знищенні задля повставання на них новотворів, як також через чахотку й в таких випадках, на основі патологічних змін на костях, можемо додумуватися, що було причиною смерти даної людини. Також коли при розкопах в черепі або іншій кости людини знайдемо крем'яну стрілу, тоді не буде трудно доказати, що було причиною смерти осібняка, що його кістяк досліджуємо.

Дуже часто стрічає археолог зломані кости, і тоді заходить питання, коли їх ушкоджено, чи за життя даної людини та чи це було причиною її смерти, чи зломання наступило після смерти, чи може як кість лежала вже в землі, вона зломалась під впливом якоїсь зовнішньої сили. На жаль, ніколи не можемо цілком певно сказати, в якому часі кість була зломана. Лише цілком свіжі зломання, підчас видобування кости зі землі, легко пізнати, тому що місця перелому є ясніші. Якщо кість була зломаною давніше, ще перед видобуттям її зі землі, без огляду, чи сталося це за життя, чи після смерти осібняка, місця переломані мають те саме забарвлення, що й ціла кість. Тільки сліди наростування кістяної поволоки (Callus), є непохибним доказом, що кість була зломаною ще за життя даного осібняка. Макроскоповий і мікроскоповий вигляд перелому кости, що після зломання заростає (Callus) є так питомий, характеристичний, що розпізнання його являється річчу дуже легкою.

Також рістня може вплинути на зовнішній вигляд кости та знищити її до непізнання. Рослини, головно дерева, запускають свої коріння глибоко в землю. Якщо коріння натраплять на кість, находять в ній дуже цінні річовини для свого розвою, як вапно й фосфор. Коріння запускають свої

волосинки, навіть в найменші щілини кости, передусім в отвори, якими переходять жили, бючки, нерви і т. п., висисають з кости мінеральні частинки, через що сама маса кости зменшується. Корінчики по часі грубіють, розсаджують кість і розділюють її на дрібні частини. В цей спосіб підпадає вперід висанні губчаста частина кости (*substantia spongiosa*), а часом густа її частина (*substantia compacta*), з якої вкінці полишається пластина тоненька, мов папірець.

Стрічаємось також з такими випадками, де голим оком не можна завважати слідів кости. Доперва мікроскоповий дослід може виказати її сліди.

Дуже значного знищення кости, можуть докснати черви й слимаки. Це дається дуже докладно завважити на плоских костях, пр. черепа. Ділання чинників, що забирають костям вапно й фосфор є цього рода, що на костях появляются заглиблення й ривці. На перший вид, кість така робить вражіння ушкодженої кости, задля патологічного процесу; доперва точніший дослід при помочі люпи, чи мікроскопу, викаже цілковитий брак наростової ткани (*Callus*), а це нам вистарчить щоб переконатися, з яким фактом маємо до діла в даному випадку.

Краска костей, добутих зі землі, може бути різна, а це залежить передусім від середовища, в якому кість лежала. Кість, що лежала в торфовій болотнині, набирає темної краски. Кости, що лежали на кременистій або вапняній землі, стають біло-сірі. Кости, найдені в глині, мають часто жовту краску, а часом жовто-червону, залежно від кількості солей заліза в глині. Мусимо також і про це памятати, що барва кости може бути цілком випадкова. Кости можуть мати також червону краску, коли труп був посипаний охрою. Металеві придатки, найдені в гробі, а головно з бронзи, можуть своїми складниками закрасити кість на зелено. Забарвлені річи можуть самі улягти цілковитому знищенні, але краска може заховатися й кість закрасити. В таких випадках розпізнання не є трудне, вкінці хемічний дослід може легко вияснити справу.

Дуже трудним завданням для дослідника - археолога є означити, з якого часу кість походить, на основі її зовнішнього вигляду й змін, що в ній заходять. В тій ціли пристосовується два способи досліду, а саме: дослід хемічний і порівнювання. Знаємо з досвіду, що кість старша, має більшу

кількість флюору. Що до кількості флюорової кислоти — кости третішньої доби мають 0.64⁰/₀, ділювіяльного, 0.35⁰/₀, алювіяльного 0.05⁰/₀ флюору. Ця метода не є дуже докладною й певною, а означення часу остається приблизне — в дуже широких границях. Крім цього, як вже сказано, на хемічні переміни, що заходять в кості, має великий вплив не лише час, але також фізичні й хемічні чинники середовища, серед якого кости знаходяться. Другий спосіб, порівнювання, лежить в тому, що кість порівнюємо з другою, про яку знаємо вже певно, як довго вона лежала в землі. При цьому порівнюємо їх обох тягар, зовнішній вигляд, будову, спосіб ділання 10⁰/₀ HCl і т. п.

Цей спосіб досліджування є також дуже непевний, тому що як вже відомо, питомі прикмети кости є залежні не лише від її віку, але передусім від різних обставин, серед яких кість знаходиться, а це дає нам спромогу доходити до різних висновків. Такими чинниками є н. пр. вогкість місця, в якому найдена кість могла з бігом часу дуже змінитися. Могла змінитися рістня даної місцевості; давніше на могилі, де кість найдено, могла рости степова трава, а сьогодні може на цьому місці рости ліс, якого коріння вже доходять до глибини, де знаходяться кости. Доходимо отже до висновку, що час, з якого кости походять, не дасться навіть приблизно означити. При науковім досліджуванні, мусимо взяти під увагу всі дані, якими лише може археолог послугуватися, а саме: зовнішні оглядини гробу, дослід геологічний і фізико-хемічний землі даного місця, положення кістяка й докладний дослід тих річей, що їх найдено в гробі. Лише сума тих всіх дослідів дасть нам деякі дані, що на їх основі зможемо означити час, на протягу якого лежали досліджувані кости.

Дуже важне значіння в захованні костей має середовище, в якому находились кости. Цим середовищем може бути: 1) чорнозем, 2) пісок, 3) глина, 4) вапниста земля. Чорнозем має в собі 20⁰/₀ органічних частей, що улягають гниттю. Ті органічні субстанції підпадають окисненні й розпадаються на щораз менше зложені складники. Цей прояв облегшують бактерії, що знаходяться в горішних верствах землі. В глибині 1-25 м. під поверхнею землі нема вже ніяких бактерій. Чорнозем з правила реагує алькалічно. Якщо під верствою чорнозему є верства, що води не пропускає, тоді алькалічна

реакція ґрунту змінюється на kwasну. Якщо таку землю здрунуємо, то тоді реакція kwasна зміниться знова на алькалічну. Це явище має при археологічних розкопах важне значіння. Кість, що складається переважно зі солей вапна, цілком інакше заховується в kwasному, а інакше в алькалічному середовищі. В алькалічному середовищі кість заховується без порівняння довше, в kwasному вона може улягти цілковитому знищенні, а коли археолог розкопає могилу, не найде костей хіба тільки витвори людської руки, що їх зложено в гробі для помершого. Дперва докладні мікроскопові досліди можуть виказати сліди костей, хоч теоретично й таке є можливе, що й цей дослід може випасти неґативно. Треба пам'ятати, що навіть в таких випадках, де реакція ґрунту вже тепер є алькалічною, перед кількома хочби століттями, могла бути kwasною, а непроникальність ґрунту могла змінитися з причини різних чинників.

Пісковий ґрунт складається переважно з крем'янки, дуже часто з великою кількістю вапна. Піскове середовище є цим замітне, що воно є дуже продувне. Якщо воно пропускає крізь себе воду, тоді пісок у верхніх верствах є сухий. Труп, зложений в такому пісковому ґрунті, не гниє, лишень підпадає муміфікації й в такому стані може заховатися тисячі літ. Кости в піску заховуються дуже добре, а головню задля його алькалічної реакції.

При захованні костей має також лесс дуже важне значіння. Що до повстання лессу, тепер загально прийнято еолітичну теорію Ріхтгофена. Після цьої теорії, маси лессу витворилися в добі ділювіяльній, колито буревії дули з північного сходу. Матеріалом для витворення мас лессу були дрібненькі порошокинки, що їх вимулювали води з полудневих границь ледівців, які новолі танули. Були це головню кришки кварцу, закрашені солями заліза, вугляни вапна й глина. Вугляни вапна находяться в значній кількості в долішних верствах лессу — натомість в горішних верствах є їх значно менше. Верхні верстви можуть бути цілком без вапна. Лесс реагує алькалічно, тому кість на такому підложжі переховується добре.

Кожний ґатунок ґрунту, що має більше як 10% Са, називається вапнистою землею. Це можна легко перевірити в спосіб досить примітивний, тому що земля така збурується, якщо налиємо на неї 10% соляної, або оцтової кислоти.

Завдяки алькалічній реакції, вапнистий ґрунт переховує кости дуже добре, на довгому протязі часу. Кість залишається твердою, не крушиться й не розпадається. Як бачимо, найгірше переховується кість в гробах, що лежать в чорноземі о квасній реакції, а найкраще в гробах, що лежать в землі, яка має в собі багато вапна.

Задля тих причин, археолоґ мусить все перевести докладні досліди над ґрунтом, в якому кости найдено. Він мусить визискати всі подробиці, з якими зустрінеться при розкопах, бо кожнтя хочби найменша обставина може мати великий вплив на його досліди.

Незвичайно важне значіння має також хемічний склад води. Вода може мати розпущені соли вапна, кремінки й інші. Кости, перепоені цими солями, камяніють. Ці соли вповнюють всі отвори костей так, що повстає одностайна камяниста маса, тверда, яка на алькалічному підложжі може перетривати тисячі літ. Вода знова, що має квасну реакцію (CO_2), ділає деструктивно.

З черги слід ще згадати про добування костей, які вже дуже знищені розкладом. Це завдання є часто дуже трудне, бо треба мати багато терпеливості та жертвувати багато часу, а розкопи слід попровадити точно й систематично, щоб їх вповні визискати. Неосторожність археолоґа може стати причиною великих втрат для науки, які вже годі направити. При розкопах, а головно при видобутті костей зі землі, не треба багато приладів. Ці прилади не можуть бути гострі, ні спилясті. В тих лише випадках, де маємо дуже твердий ґрунт, можемо таких вжити, очевидно при захованні далеко йдучих осторожностей. Добре надається до цього малий, сталевий рискалик, другий — витесаний з дерева, гаплик з тупим кінцем, кілька звичайних ножів з заокругленим і один ніж з острим кінцем. Коли при розкопуванні появиться перший слід костей, тоді вже зачинається властива праця археолоґа. Несвідомий свого завдання робітник, може часто рискалем заподіяти великі шкоди. Томуто археолоґ розпочинає працю своїми примітивними приладами. Не вільно йому недоглянути навіть найменшої подробиці, а кожний крок при праці мусить бути описаний. Треба докладно подати глибокість, в якій подибано перші сліди кістяка, а його положення мусить бути точно означене. Геолоґічні верстви, під якими

кости находилися, мусять бути також точно подані. Слід також взяти зразки тої землі, в якій кістяк находився. Треба також кожний етап розкопової праці світлити, при помочі доброго фотографічного приладу, світлини означити чергово й скласти систематично протокол. Протокол такого розкопу повинен бути точний, ясно й зрозуміло написаний, а зміст годиться також піддержати рисунками. Коли відгребеться цілий кістяк і всі речі в гробі, тоді треба зробити шераз докладний помір цілоти й фотографічні світлини. Коли все це зроблено, укладається кости в означеному порядку в отсей спосіб: кости долішних — правих кінцівок ніг — від костей пальців до кости стегна. Кожну кістку завиваємо окремо, означуємо написом, яка вона та з якої сторони. Всі кости долішних правих кінцівок завиваємо в один пакунок і означуємо написом. Подібно поступаємо при кінцівках долішних лівих, як і горішних (руках) правих і лівих. Ребра, кости хребетного стовпа й мидниці, завиваємо окремо. Означення ребер, головно, з якого боку походять, з правого чи лівого є річчу дуже легкою, якщо знається основи остеольогії. Осібно також завиваємо череп і долішну щоку. Всі кости разом, в цей спосіб заховані, укладаємо в одній скрині.

Коли не можемо з якихнебудь причин забрати цілого кістяка, то безумовно треба забрати принайменше череп і долішню щоку, кости мидниці й довгі кости кінцівок. Не все дається так легко вибрати кістяк. Коли він лежить серед невідповідних обставин, то тоді кости мякнуть, крушіють і скоро ломляться та розпадаються при найменшому нарушенні.

Знаємо вже, що квасний чорнозем найбільше шкідливо впливає на кости.

Квасні складники чорнозему так некорисно ділають на кість, що її тяжко нераз пізнати серед ґрунту. Праця археольога являється тут дуже трудною. В такому випадку слід обкопати кожну кість зосібна тупою лопаткою, очистити лише поверховно з землі, а опісля висушити на повітрі й сонці. По осушенні кість ставється твердішою й при далеко йдучій осторожности дається вибрати з землі та відвезти до наукової установи. Якщо її обгорнемо в целюльозу — зможемо її відвезти до наукової робітні, де дається вже її добре очистити й зміцнити. Особливо дуже осторожно треба в таких випадках поступати з черепом. Часто череп вже в землі тріскає

й розсипається. В такому випадку треба всі частини докладно визбирати, щоб опісля можна було зложити цілість в науковій робітні. Задля напору й натиску маси землі на кістяк, може також череп здеформуватися. Тоді вже не можна черепа простувати, лише так переховати, як його найдено, бо це свідок саме такої обставини. Так треба поступати особливо тоді, коли маємо до діла з кістяками таких людських рас, що давно вже вимерли. Часом буває, що кости стають такі крихкі, що мимо заховання великої обережності, не даються добути зі землі. В таких випадках слід їх відпрепарувати „in situ“, осушити в ямі, де їх найдено, а опісля їх зміцнити. Зміцнюємо кости в той спосіб, що кість смаруємо розтопленою стеариною, або спиртовою розчинкою шеляку. Внаслідок цього кість твердіє й дається легше вийняти зі землі. Очевидно археолог при цій праці мусить обійтися вміло й обережно, якщо лежить йому на серці добрий успіх.

Очищування костей в наукових робітнях довершується при допомозі більших і менших щіток. Води краще, при очищуванні, цілком не вживати, хочайби кість була досить тверда. Крихкі, порохняві кости, найкраще даються зміцнити розчином каруку й гарячої води. Робиться це в той спосіб, що кість вкладається до розчину й держиться її в ньому так довго, аж доки не потоне. Опісля кість виймаємо й осушуємо. Кости грубші зміцнюємо в цей сам спосіб, лише даємо їх до розчину каруку кілька разів, або даємо кілька разів до густішого розчину, до якого додаємо також крейди. Можна також зміцнювати кости при низькій температурі в розчині водяного скла.

Розуміється, що наші завваги, не вичерпують вповні цього обширного питання, вони є більше загальні, і в індивідуальних випадках археолог мусить поступати після своєї практики, а часто уяви й інтуїції. По часі доходить він вже до вправи, скоро орієнтується, як в даному випадкові слід поступити. Одно лише тут залишається, як непохибне правило, а саме: незвичайна увага, обережність при праці, терпець і вправна рука.

Література.

- Wachholz L.: Medycyna sądowa.
 Hofmann-Kolisko: Lehrb. der gerichtl. Medizin.
 Bunge: Zeitschrift f. physiol. Chem. 28.

- Mörner: Zeitschrift f. physiol. Chem. 23.
 Hoppe-Seyler: Med. Chem. Unters. S. 19.
 Brubacher: Zeitschrift f. physiol. Chem. 27.
 Hofmeister: Ergebnisse der Physiologie. 10.
 Hammersten: Physiologie. Chemie.
 Rauber-Kopsch: Lehrbuch der Anatomie I. B.
 Gegenbauer: Lehrbuch der Anatomie des Menschen.
 Martin R.: Lehrbuch der Anthropologie.
 Heule: Handbuch der Knochenlehre.
 Grönross: Zusammenstellung der üblichen Conservierungsmethoden.
 Rathgen: Die Konservierung der Knochen.
 Sven-Oden: Die Humineure (Kolloidchemische Beihefte B. XI.
 H. 3—9. 1919.
 Antoniewicz W.: Archeologia Polski.
 Samsonowicz J.: O lessie wschodniej części gór Świętokrzyskich;
 Wiad. Archeol. I. X. Zesz. 2.
 Fraas C.: Die Schule des Landbaues.

Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК.

З археології Бойківщини.

IV. ВИКАЗ ПАМ'ЯТОК.

Пов. Дрогобич.

Нагуєвичі: На громадській толоці могила.

Пов. Самбір.

- Білінка мала: 4 могили (не досліджувані).
 Білина велика: На нолі „На маївках“ велика могила.
 Ваневичі: Камінний топір, знайдений в Дністрі.
 Вяцковичі: На границі Ковенич 2 могили.
 Дубляни: 1). На ниві „На могилці“ 2 могили. Біля них знайдено 2 кремінні відлупки. 2). На ниві „Ольшів“ могила, звана „закляте військо“. Виорано горщик з княжої доби.
 Котованя: Неоліт: 1). 116 кремінних ножики і скробачів, 2). 8 ядрищ, 3). 7 товчків, 4). 2 камінні топори, 5). Камінне грузило, 6). 2 кремінні сокирки, 7). кремінний серп, 8). Кремінне вістря на спис. 9). Велика

скількисть відлупків, кремінних бул, 10). Неолітична кераміка.

Княжа доба: 4 пряслички.

Ступниця: Неоліт: 1). Кремінне ядрище, 2). 22 кремінних ножиків і скробачів, 3). 2 кремінні серпи.

Княжа доба: 1). 2 залізні стрілки, 2). 6 залізних ножиків, 3). Залізне вістря на спис, 4). 2 залізні спрячки, 5). 2 залізні цвяхи, 6). 5 прасличок, 7). прикраса на коня з рога оленя, 8). Ріг оленя, оброблений рукою людини.

Торгановичі: Мосяжна грецька монета, з часів Птолемеїв, виорана біля села.

Угерці запл.: На громадській толоці 8 могил (недосліджуваних).

Пов. Турка.

Галівка: Камінний топір, знайдений на полі.

О. РОМАН ЛУКАНЬ Ч. С. В. В.

Прізвища й назви: Бойкевич, Бойки, Бойків, Бойківці, Бойко etc.

В „Літописі Бойківщини“ Самбір 1931, ч. 1, ст. 162—164, маємо цікаву збірку прізвищ: Бойко, Бойків, Бойцун etc. Подаю свою збірку таких прізвищ і назв від XIV. віку аж до сьогодні. Подані тут прізвища й назви я збирав від грудня 1931. до серпня 1933. р. себто: 21 місяців, я зібрав: 146 особових прізвищ і 5 назв. Разом: 151. Подаючи тут сю збірку, думаю, що цею прислужуся дослідникам про широко й далеко розкинене бойківське плем'я.

Бойкевич И., дяк у Рогатині („Посланникъ“ VII. Березжаны 1895. Ч. 3. ст. 8). — **Бойки**, село в Слобідській Україні, що в нім приблизно половина селян має прізвище „Бойко“, а майже всі інші — „Лобойко“ (В. [ячеслав] З. [аїки], Літопис Бойківщини. „Дзвони“ [П. Львів] 1932. Ч. 3 (12), ст. 235). — **Бойків**, референт укр. Союзу в Франції, живе в Парижі („Діло“ LIII. Львів, 1932. Ч. 102. (13.050), ст. 3; „Правда“ VI. Львів, 1932. Ч. 45, ст. 10). — **Бойків** Андрій, Станіславів („Вістник Місійного Товариства“ [Бучач—Жовква 1913]

Ч. 1. ст. 8). — **Бойків** О., голова культурно-суспільного відділу в Центр. Союзі Укр. Студ. („Меморіал Українського Студентства до культурного світу. Geneve—Prague 1929.“ 8, 19, 29, 38). — **Бойків** Ярослав, богослов у Станиславові (Шематизм всего клира гр. катол. еп. станисл. на р. 1930. 174). — **Бойківці**, село в тернопільщині („Нова Зоря“ VIII. Львів, 1933. Ч. 13 (611), ст. 8). — **Бойко**, прізвище, поширене в Слобідській Україні між інтелігенцією й між селянами (В. З. [айкин], I. с. 235). — **Бойко**, прізвище кількох селян у Тисові, пов. Болехів (від М. Дуба, ЧСВВ). — **Бойко** (Хроніка Н. Т. III. у Львові за роки 1926—1930. Львів, 1930. 34). — **Бойко**, брат Софії Бойко, Прудентопіль, Бразилія („Місіонар“ XXXVI, Жовква 1933, Ч. 7. ст. 174). — **Бойко**, купець у Львові. — **Бойко**, професор у гімназії в Раві Руській („Бескид“ VI. Перемишль, 1933. Ч. 2. (166). ст. 3). — **Бойко**, радник (українець) у Львові („Нова Зоря“ VII. 1932. Ч. 24. (522), ст. 1). — **Бойко**, родина в Цикові, пов. Перемишль (від Йосафата Камінського, ЧСВВ.). — **Бойко**, селянин у Тартаківці, пов. Сокаль (від Раф. Лотоцького, ЧСВВ.). — **Бойко**, селянське прізвище в Майдані, к. Крехова, пов. Жовква (від С. Фединяка, ЧСВВ.). — **Бойко**, сотник У. С. С. (Маріян Карпенюк. День 31. серпня 1919. р. в Києві. Історичний календар—альманах Червоної Калини на 1930 р. Львів—Київ. 1930. 47). — **Бойко**, студент у Львові (Збори Т-ва Прихильників Освіти „Нова Зоря“ VIII. 1933. Ч. 43 (641). ст. 5). — **Бойко**, укр. співак (Порф. Бажанський. Руско-народний музик. стиль. Перемишль. 1907. 4). — **Бойко**, учень в укр. гімн. в Станиславові (1923—1925). — **Бойко**, член віділу Секції Укр. Студентів Абстинентів у Т-ві „Відродження“ у Львові („Нова Зоря“ VIII. 1933. Ч. 11 (609). ст. 7). — **Бойко** Александер, † 8. IX. 1819. в Кристинополі в 80. році життя („Metrika Pogrzebionych w Krystynopolu“. Tom I. від 19. I. 1785—8. XI. 1835. ст. 47). — **Бойко** Алюза, черниця ЧСВВ. в Яворові (Шематизм гр.-кат. духов. злуч. еп. перем., самб. і сян. на р. 1932. 145; „Нова Зоря“ VII. 1932. Ч. 44 (542). ст. 4; „Бескид“ V. Перемишль, 1932. Ч. 23. (137). ст. 4). — **Бойко** Андрій, † 18. XII. 1790. в Кристинополі („Metr. Pogrzeb. w Kryst. I, 6). — **Бойко** Анна в Тернополі („Вістник Міс. Тов.“ Бучач—Жовква 1913. Ч. 1. ст. 15). — **Бойко** Анна в Гучнім (Ibid. Ч. 1. ст. 14). — **Бойко** Анна, д. Василя й Насті Лабай у Волсвині,

к. Кристинополя (Метрика народжених церкви Кристинопіль Том VI. від 23. I. 1905, ст. 207). — **Бойко** Антін, † 25. IV. 1792. в Кристинополі („Metr. Pogrzeb. w Kryst.“ I. 8). — **Бойко** Антонина, Тернопіль („Вістник Міс. Тов.“ Бучач—Жовква 1913. Ч. 1. ст. 15). — **Бойко** Василя, ЧСВВ., Яворів (каталогої сс. василіянок і учениць в їх Інститутах 1902—1903 р. шк. Жовква, 1903. 3). — **Бойко** Василь, Detroit, Mich., Америка (Прихильники Товариства „Просвіта“ Українському Громадянству в Америці Львів 1924. 62). — **Бойко** Василь, Hamtramk, Mich. (Ibid. 63). — **Бойко** Василь, Philadelphia („Наш Приятель“ IV. Львів—Жовква 1925. Ч. 4. ст. 64). — **Бойко** Василь, учень у держ. гімназії в Жовкві (IV. Sprawozdanie Dyrekcji gimn. państw. im. hetm. St. Żółkiewskiego w Żółkwi za r. szk. 1929/30. Жовква 1930. 21; V. Sprawozdanie... за r. szk. 1930/31. Ж. 1931. 25; VI. Sprawozdanie... за r. szk. 1931/32. Ж. 1932. 34). — **Бойко** Василь, Підгать („Місіонар“ XXXV. Ж. 1932, Ч. 6. ст. 3 обг.). — **Бойко** Василь, Солонське, пов. Дрогобич („Правда“ VII. Львів, 1933. Ч. 17, ст. 11). — **Бойко** Василь, учень у кл. IV. а., в укр. гімн. в Тернополі (IX. звіт дирекції ц. к. гімназії Франц. Йосифа I. в Тернополі за р. шк. 1913/14. Тернопіль—Жовква 1914. 81). — **Бойко** Венямина, черниця в сс. мироносиць у Підгірцях (Шематизм гр. кат. духов. львівської архієп. на р. 1927. 302); † 1932. в Богородчанах („Місіонар“ XXXV. Ж. 1932. Ч. 6. ст. 143). — **Бойко** Володимир, д-р, лікар, Княгиничі (Істор. календар—альманах Червоної Калини на 1933. р. Львів 1933, (159). — **Бойко** Володимир, род. 28/XII. 1892. в Чернихівцях, учень у кл. VIII. а. в укр. гімн. в Тернополі (IX. звіт дирекції ц. к. гімназії Франц. Йосифа I. в Тернополі за р. шк. 1913/14. Тернопіль. 1914. 67, 84). — **Бойко** Гнат, автор допису: „Мати Божа Гошівска“ („Місіонар“ IX. Ж. 1905. Ч. 5. ст. 147) з села: „Юсептичі“. — **Бойко** Гнат, Поздимир (Метрика народжених церкви Кристинопіль Т. VI. ст. 213). — **Бойко** Григорій, парох у Підгайчиках, пов. Перемишляни (Шематизм гр. кат. духов. львів. архієп. на р. 1927. 69). — **Бойко** Дамян, † 6. I. 1807. в Кристинополі („Metr. Pogrzeb. w Kryst.“ I. 26). — **Бойко** Дмитро, вчитель у Красній, пов. Надвірна (Spis nauczycieli... w okr. szk. lwowskim... Lwów 1924. 88). — **Бойко** Дмитро, селянин у Старуні, пов. Надвірна. — **Бойко** Захар, селянин у Ласківцях, пов. Тереховля (від М. Когута й П. Си-

вака, ЧСВВ. — Бойко Йосафат, † 31. I. 1813. в Кристинополі в 40-ім р. життя (Metg. Pogrzeb. w Kryst. 1. 34). — Бойко І., Яворів („Місіонар“ XXV. Ж. 1922. Ч. 5. ст. 2 обг.). — Боуко Iwan, підданий у Сернках долишніх, к. Бурштина (Inwentarz Maiętnosci Sarnek Przednich, Sarnek Dolnych, у Jezierzan w Powiecie Halickim, Leżących Roku 1655. ст. 5, рукопис у василіянськiм архiві у Львові).¹⁾ — Бойко Іван, абiтурiєнт-екстерніст в укр. акад. гімн. у Львові в листопаді 1932 (від Й. Камінського, ЧСВВ.). — Бойко Іван, Мартинів новий („Місіонар“ X. Ж. 1906. 379). — Бойко Іван, Порудно („Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 1. ст. 23; XXXVI. 1933. Ч. 4, ст. 2 обг.). — Бойко Іван, учитель у III-ій гімназії в Станиславо-ві (Календарик Учительської Громади... на 1925 рік. Львів, 1924. 27). — Бойко Іван, хор., УСС., з Беневи, пов. Підгайці, † у лютні 1919. в Ялтушкові к. Камянця Под. (Жалібна Книга, Вип. II. [Жовква], ст. 2). — Бойко Івась, Саджава, пов. Богородчани („Наш Приятель“ VII. 1927/8, Ч. 3. ст. 3 обг.; Ч. 9. ст. 3. обг.). — Бойко К., Тернопіль („Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 11. ст. 3. обг.). — Бойко Катря, Мартинів новий („Місіонар“ X. 1906. 379). — Бойко Катря, Туринка, к. Жовкви („Wiek Nowy“ XXXII. Lwów, 1932. Nr. 9272. ст. 8). — Бойко Кость, з Заціпок у Холмщині, † 1874. в Пратуліні, як мученик за св. унію (Czasy Nerona w XIX. wieku... Wydał Ks. J. P. B. [ojarskyj] We Lwowie. 1878. 140; X. Edw. Likowski. Dzieje Kościoła unickiego... W Poznaniu 1880. 420; Wyd. drugie. Część II. Warszawa 1906. 216; Ed. Likowski — Ap. Tłoczyński. Geschichte des allmaeligen Verfalls der Unirten ruthenischen Kirche im XVIII und XIX. Jahrh. II. Band. Posen. 1887. 232; Zweite Aufl. II. Band. Krakau 1903). — Бойко Ксеня, Чортків, („Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 5. ст. 3 обг.). — Бойко Лука з Лугу в Холмщині, † 1874. в Пратуліні, як мученик за св. унію (Ks. J. P. B. [ojarskyj], op. cit. 140; X. Edw. Likowski. Op. cit. 420; Wyd. drugie. Część II. 216; Ed. Likowski — Ap. Tłoczyński. Op. cit. II. Band, 232; Zweite Aufl. II. Band. Krakau 1903). — Бойко М. (Хроніка Н. Т. ім. Шевч.

¹⁾ Той „Inwentarz“ знайдено в васил. архiві в Кристинополі. Формат його: 20x15,5, ст. 8—(4). Списано його з приводу віддання дібр в аренду. Підписав його: „Zygmunt Fredro Kast. Ranoc“. і: „Zofya Iwaszcina Fridrowa K. S.“ Він цінний для ілюстрації стану нашого селянства в XVII-ім віці. Текст того „Inwentarz‘y“ подам у „Записках ЧСВВ.“

у Львові за роки 1926—1930. Ч. 69—70. Львів, 1930. 38). — Бойко Магда, селянка в Лецівці, † 1898. р. („Похоронні проповіді“ написав о. Теодор Богачевський... Жовква. 1932. 10). — Бойко Магдаліна, черниця в Згром. сс. Мироносиць, родом із Волсвина, † 17. VII. 1920. в Кристинополі (Книга померших в Кристинополі. Том III. від 26. IX. 1873. ст. 211). — Бойко Марія, † 1916. в Боянці, к. Жовкви („Місіонар“ XX. 1916. Ч. 12. ст. 192). — Бойко Марія, Золочів („Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 6. ст. 3 обг.). — Бойко Макар Михайло в Крехові (Catalogus OSBM. 1907. 13), в Улашківцях (Ibid. 1908. 12; 1909. 23; 1910. 24; 1911. 24). — Бойко Микола, † 28. V. 1805. в Кристинополі („Metr. Pogrzeb. w Kryst. I. 25). — Бойко Михайло, вчитель у Нараєві, пов. Бережани (Spis pauczycieli... Lwów 1924. 111). — Бойко Михайло, бослов у Станиславові (Шематизм всего клира гр.-католич. еп. станисл. на р. 1929. 143; 1930. 173). — Бойко Михайло Никодим (Catalogus OSBM. ineunte anno MCMXXX. Żovkva 1930. 15, 41). — Бойко Михайло, д-р, лікар, Зборів (Істор. календар—альманах Червоної Калини на 1933. рік. Львів 1934, (159). — Бойко Михайло, коваль у Хирові. — Бойко Михайло, селянин, Краснопуца, к. Поморян (від В. Ваврика, ЧСВВ.). — Бойко Михайло, учень у кл. III. б. в укр. гімн. в Тернополі (IX. звіт дирекції ц. к. гімназії Франц-Йосифа в Тернополі за р. шк. 1913/14. Тернопіль. 1914. 80). — Бойко Міс, підданий у Сернках середніх, к. Бурштина (рмп. Inwentarz Maiętnosci... Roku 1655. 3). — Бойко Нікола, Лисятичі („Життя і Знання“ V. [Львів] 1932. Ч. 12 (60). ст. 368). — Бойко Олекса, New York, N. 4. (Прих. Тов. „Просвіта“ Укр. Громадянству в Америці. Львів 1924. 34). — Бойко Осип, учень у кл. I. б. 1887/88. в акад. гімн. у Львові (Справозданє директора ц. к. гімназій академічної у Львовѣ за рокъ шк. 1888. У Львовѣ, 1888. 41). — Бойко Павло, † 1905. в „Гвіздици“ („Місіонар“ IX. 1905. Ч. 11. ст. 352). — Бойко Павло, пор., УСС., † у бої під Кам'янцем на Поділлі (Жалібна Книга. Вип. II. [Жовква], ст. 2). — Бойко Палашка, міщанка в Кристинополі (гл. крамничі асигнати кредит.-торгов. Т-ва „Руська Каса“ в Кристинополі, Арт. 254, 319, 390 з 27. V., 24. VI., 21. VIII. 1913. в васил. архіві в Кристинополі). — Бойко Параня, Львів („Нова Зоря“ I. 1926. Ч. 48. ст. 8; II. 1927. Ч. 3 (54). ст. 8; Ч. 45. (96.), ст. 7; „Правда“ II. Львів, 1928.

Ч. 5. ст. 8). — Бойко Петро, † 16. V. 1808. в Кристинополі („Metr. Pogrzeb. w Kryst.“ I. 27). — Бойко Петро, New York, N. 4. (Прих. Тов. „Просвіта“... Львів 1924. 34). — Бойко Прокіп, Тартаків („Новий Час“ X. Львів, 1932. Ч. 28 (1080). ст. 4). — Бойко Роман, † 8. III. 1786. в Кристинополі („Metr. Pogrzeb. w Kryst.“ I. 1). — Бойко Софія, Прудентополіс, Бразилія („Місіонар“ XXXVI. 1933. Ч. 7. ст. 174). — Бойко Теодосія, ЧСВВ., Станиславів (Шематизм... еп. станисл. на р. 1929. 156; 1930. 166). — Бойко Федір, член „Просвіти“, † 1923. в Гаях нижніх („Місіонар“ XXVI. 1923. Ч. 11, ст. 176). — Бойко Яків, Нагірянкa, к. Бучача („Вістник Міс. Тов.“ 1913. Ч. 1. ст. 16). — Боукоу Іван сын [Міс'я], підданий у Сернках середніх к. Бурштина (ркп. Inwentarz Maiętposci... Roku 1655. 3). — Бойкова Воронислава, вчителька в Нараві, пов. Бережани Spis pauczycieli... Lwów 1924. 111). — Бойкова з Косачів Карла, вчителька в Підгайчиках, пов. Перемишляни (Ibid. 1924. 122). — Бойковичева з Теницьких Павла, вдова по б. посаднику в Калуші, вмерла 12. IX. 1925. в Калуші („Діло“ XLIII. Львів, 1925. Ч. 210 (10. 593). ст. 3). — Бойковичі (нім.: Boikowitz), містечко в Моравії, на заході к. Білих Гір, над р. Ольшавою (Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana IX. Warszawa 1893, 59). — Бойковський Федір, † 13. VIII. 1795. в Кристинополі (Metr. Pogrzeb. w Kryst. I. 13). — **Бойківна**, черниця в ЧСВВ. в 1840-их рр., Минськ (Ks. Jan Urban T. J. Makryna Mieczysławska w świetle prawdy. Kraków 1923, 114). — Бойців Іван, укр. стрілець, * 1895. в Вороні. пов. Товмач, † 1919. в Станиславові (Н. Даниш, З діяльності Тов. Охорони Воєнних Могил. „Літопис Червоної Калини“ I. [Львів—Жовква] 1929. Ч. 3. ст. 12). — Бойцун Со́ня, * 12. IX. 1914. в Брукліні (в Америці) з родичів: Гната й Парані Бойцунів, що є родом із Цвітової в Галичині. Вмерла 2. V. 1930. („Наш Приятель“ X. Львів, 1931. Ч. 6. ст. 93). — Бойцун Степан, учитель у Холові, пов. Радехів (Spis pauczycieli... Lwów 1924. 124). — Бойцунівна Ірина, учениця в кл. VII. б. в укр. держ. гімн. в Станиславові (Л. [укань] С. [тепан] „Научний Кружок“, „...„Поступ“ VI. Львів, 1926. Ч. 5. ст. 79). — Бойча, герб польських шляхтичів, напр. Бабинських, відомих уже 1390 р., що осіли на Волині від 1528. р.; Боравських і інших (Wielka Encyklopedia Powsz. IX. Warszawa 1893. 58). — Бой-

2626700

ченюк Тимофій, передплатник жовківського „Місіонар—я“, Островець, пов. Коломия. — Бойченюківна Лукія, учителька в Маляві, пов. Ряшів (Spis nauczycieli... Lwów 1924. 57). — Бойчик Катря, Тернопіль („Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 5. ст. 3 обг.). — о. Бойчик Савастян, ЧСВВ., Маріямовч, Мадярщина (Catalogus Ordinis PP. Basilianorum Sti Iosaphat in anno 1932. Żovkva, 1932, 39). — д-р Бойчук, Блюдники, к. Галича („Новий Час“ Х. Львів, 1932. Ч. 108 (1159). ст. 3). — о. д-р Бойчук Авсент, ректор у гр.-католичеської семінарії в Станіславові. — Бойчук Анна, Іване Пусте („Вістник Міс. Тов.“ 1913. Ч. 2. ст. 20). — Бойчук Анна, учителька, Іспас, пов. Коломия (Spis nauczycieli... Lwów 1924. 83). — Бойчук Анна, Росохач („Правда“ II. Л. 1928. Ч. 49. ст. 8; „Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 5 і 11. ст. 3 обг.). — Бойчук Анна, Скоморохи („Правда“ II. Л. 1928. Ч. 14. ст. 8). — Бойчук Гафія, учениця в учит. семінарії в Ужгороді й поетка („Пчблка“ VI. Ужгород 1928. 82, 236, 265, 279, 286). — Бойчук Гринь, Коршів („Місіонар“ XXXIV. 1931. Ч. 9. ст. 3 обг.)

Бойчук Гринько, укр. стрілець, * 1882 в Віргамі, пов. Снятин, † 1919 в Станіславові (Н. Даниш, ор. сіт. „Літопис Черв. Кал.“ I. 1929. Ч. 3. ст. 12). — Бойчук Гриць, інженер, Канада („Технічні Вісти“ VII. Львів — Жовква 1931. Ч. 4. ст. 126). — Бойчук Герарда, ЧСВВ., Львів (Шем. гр. кат. духов. львівської архієп. на р. 1927. 299). — Бойчук Дмитро, укр. старшина в таборі полонених у Тухолі, на Поморю („Громадська Думка“ I. Львів, 1920. Ч. 142. ст. 3). — Бойчук Дмитро, учитель, Підвербівці, пов. Городенка (Spis nauczycieli... Lwów 1924. 79). — Бойчук Іван, учень у прив. укр. гімназії в Чорткові в 1920-их рр. (від Анатолія Байрака, ЧСВВ.). — Бойчук Катря, ж. Гриня, Коршів („Місіонар“ XXXIV. 1931. Ч. 9. ст. 3. обг.). — Бойчук Лев, учень VIII. а. кл. в укр. держ. гімназії в Станіславові (Степан Лукань, „Научний Кружок“ учнів укр. гімназії в Станіславові. „Поступ“ IV. [Львів—Жовква] 1924. Ч. 7—8, ст. 228). — Бойчук Любомира, черниця в Згромадженні сс. служебниць ПДМНЗ., учителька в концес. школі для шиття й крою в Бориславі. (Шематизм... еп. перем. 1932. 146; Трилітня концесіонована школа для шиття й крою в Бориславі при Українській Захоронці... Борислав—Жовква 1932. 3, 8). — Бойчук Марія, Іване Пусте („Вістник Міс. Тов.“ 1913. Ч. 2. ст. 20). — Бойчук Марія,

учениця в учит. сем. сс. василіянок, Станиславів („Правда“ ІІ. Львів, 1928. Ч. 26. ст. 8). — Бойчук Меланя, ЧСВВ., Львів (Шематизм... львівської архієп. на п. 1927. 299). Бойчук Михайло, укр. мистець і маляр, галичанин, професор і ректор в укр. Академії Мистецтва в Києві, відки насильно виселено його з України до Петрограду на професора в рос. академії (Альманах українського студентського життя в Кракові. Краків—Жовква 1931. 41; „Дзвони“ [ІІ. Львів] 1932. Ч. 1 (10), ст. 72). — Бойчук Мих, Виноград лісний („Місіонар“ XXXVI. 1933. Ч. 3. ст. 3 обг.) — Бойчук О., член Контр. Комісії в Т-ві укр. письм. і журнал. в Ужгороді („Нова Зоря“ VII. 1932. Ч. 87. (585). ст. 7.). — Бойчук Осип, учень в укр. держ. гімн. в Станиславові (до 1924, 25 шк. р. і ст. пластун (гл. „Господ-кооп. часопис“ VIII. Львів, 1928. Ч. 45, ст. 4). — Бойчук Павлина, Чортків („Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 5. ст. 3 обг.). — Бойчук Параня, Іване („Місіонар“ VII. 1903. Ч. 2. ст. 64). — Бойчук Петро, вчитель, Соколів, пов. Kolbuszowa (Spis nauczycieli... Lwów 1924. 19). — о. Бойчук Рафаїл Роман, Ужгород (Catalogus OSBM. MCMXXXVI. Żovkva 1926. 24). — Бойчук Розалія, Полівці („Правда“ ІІ. Л. 1928. Ч. 14. ст. 8; „Місіонар“ XXXV. 1932 Ч. 5. ст. 3 обг.). — Бойчук Софрона, Росохач („Місіонар“ XXXV. 1932. Ч. 5 і 11 ст. 3. обг.). — Бойчукова з Нагірних Ольга, вчителька, Підвербівці, пов. Городенка (Spis nauczycieli... Lwów 1924. 79). — Налепинська — Бойчукова, укр. малярка та артистка (І. Рошкевич. Вистава малюнків і гравюр Олени Кульчицької в Музеї Наук. Т-ва ім. Шевч. у Львові. „Нова Зоря“ VIII. 1933. Ч. 32 (630). ст. 6). — Болцун Іван, учитель у парох. школі в Наконечнім, в яворівському деканаті (Schematismus univ. venerab. clergii dioec. gr. cath. Premisliensis pro anno Domino MDCCCXXXIII. 41). — Забойки, село, пов. Тернопіль. — Лобойко, селянське прізвище в Слобідській Україні (В. З. [аїкин], І. с. 235).

По написанні цієї збірки підписаний найшов у василіянськiм архіві в Кристинополі рукописний „Catalogus / Confraternitatis Immaculatae Conceptionis Beatissimae / Mariae Virginis, Matris Dei“./... 21·2×17·3, ст. 14+(6b.). Списав його: Moderator: / P. Iosephus M. N. Kaniuszczak¹⁾ O. S. Basilii M./ (ex

¹⁾ Василіянин, д-р Осип Каноушак, родився 24. VII. 1877. в прашівській єпархії. В васил. Чині визначився, як великий аскет, духовник у папській укр. колегії в Римі (1909—12), професор бібл. наук і церк. права в Кристинополі (1912—14) й Кракові (1915—16). Вмер 12. XII. 1919. в Кристинополі, полишивши численні рукописні писання.

concessione facta: 1912. julii 26.) В тім рукописі маємо 6 прізвищ черниць у Згром. сс. служебниць Пр. Д. МНЗ. Подані по прізвищах дати озн., що тоді ті черниці приймили чернечі рясн. І так під ч.: 19. Anna Воjко 3. XII. [1912.] (ст. 3); 57. Eudokia Воjко 2. III. [1913.] (ст. 4); 168. Eudokia Воjко 23. XI. [1913.] (ст. 7); 220. Xenia Воjко 17. V. [1914.] (ст. 9); 231. Katarina Воjко 18. X. [1914.] (ст. 9); 369. Anna Воjко 26. I. [1918.] ст. (13).

Кристинопіль, 4. XII. 1931. — Жовква, 28. VIII. 1933.

Др. МИХАЙЛО СКОРИК.

Бойківські писанки. (НАРИС*).

Пишуть бойки писанки „на памятку, що Ісус Христос воскрес“^{1) 3) 6)}, пишуть та говорять, що „Мати Божа написала писанок та занесла до Пилата, щоби видав тіло Ісуса“,³⁾ а красять найбільше на червоно, бо „коли до Пилата прийшли жовніри та сказали, що Ісус воскрес, то він не хотів дати віри та сказав: як може стати з білого червоне? — а в тій хвилі яйця, що їх мав їсти, почервоніли“.¹⁾

*) Як приготування до праці про бойківські писанки ми помістили в „Літопису Бойківщини“ ч. 2, рік III. Самбір, 1933 на 61. ст. квестіонар: „Як записувати відомости про бойківські писанки“, — якого призначенням було „зібрати відомости не тільки з цілої території Бойківщини по обох боках Карпат, але й з переходною полою бойківських земель“, то є з території, якої південною границею є околиці міста Густ, Берегів, Мукачів, Ужгород, північною Дністер, західною р. Лаборець, Ослава та околиці Волоської та Сільної Тирави, а східною р. Бистриця Надвірнянська—Мармароський Сигіт.

На поміщений квестіонар, мимо розпродажі са 1000 примірників „Літопису Бойківщини“ не прийшла ані одна відповідь.

В 1934. році перед Великоднем вислано було около 1000 відбиток квестіонаря до всіх середніх та народніх шкіл, так державних як і приватних, по містах і селах на території Бойківщини, до урядів парохіяльних та знаних міських та

„А як Христа пригвоздили на хресті, тоді одна жінка йшла попри хрест із яйцями. Побачивши Ісуса на хресті, поклала кошарочку із яйцями під хрест, а сама клякнула й зачала молитися. Тоді то з Христа цяпала кров і забарвила ті яйця. На знак того ще й днесь барвлять яйця і то переважно червоною краскою“.⁴⁾

сільських інтелігентів, на який прийшло чотирнадцять відповідей, і на ці покликуємося в нашому нарисі:

- 1) Потік Великий пов. Турка — Томашек Надія, учениця [Р. Ш. в Самборі.
- 2) Грозьова, пов. Турка—Ярослава Микитівна, вчителька.
- 3) Середниця пов. Ліско — о. Ілярій Городиський.
- 4) Білки, окр. Іршава—Іван Ітошко, секрет. Тва „Просвіта“.
- 5) Сілець, окр. Іршава — Іван Ітошко я. в.
- 6) Нересниця окр. Тячево—Бердар, ученик гімн. в Берегові.
- 7) Нягів окр. Тячево — Дудаш ученик гімн. в Берегові.
- 8) Данилово окр. Хуст — Федір Гайович, ученик гімн. [в Берегові.
- 9) Імстичів окр. Іршава — Герман Пайсикович ученик [гімн. в Берегові.
- 10) Гусне окр. Березнянський—Юрій Ковтан, ученик гімн. [в Берегові.
- 11) Тирава Волоська, пов. Сянік—о. Весоловський Петро.
- 12) Блажів, пов. Самбір — Ільницька Ярослава, учениця [Рідної Школи в Самборі.
- 13) Ригус Стефанія, пов. Самбір, учениця Р. Ш. в Самборі.
- 14) Старий Самбір, пов. Самбір, Павлусь Анна, учениця [Р. Ш. в Самборі.
- 15) Ступниця Руська — Сприс Стефанія, учениця Р. Ш. [в Самборі, відомости подані ще в 1932. р.

Всім вище згаданим кореспондентам складає автор щиру подяку, а особливу Вп. Дрові Данилові Стахурі в Берегові, завдяки котрому одержав відповіді з Закарпаття. Ніщо дивного, що при так малому матеріалі, намічена праця про бойківські писанки, мусіла ограничитися тільки до дуже неповного нарису, особливо в першій частині.

При тій нагоді складає автор щиру подяку Вп. Пані Савині Сидорович та Вп. П. В. Щербаківському за надіслання тяжко доступних своїх праць про писанки, а також Вп. П. Ірині Гургулі за офірувану працю з цьої ділянки.

Пишуть писанки „мами дітям, бо й Мати Божа також писала писанки малому Ісусови“¹⁾,—„пишуть маточки (хресні мамки) своїм хреснятам“, а „роздають головно першого дня Великодня, перед вечірнею“, „але не біда, коли дають і другого або третього дня Великодня“. „Звичайно дають пару писаних яєць, а хто хоче, то дає більше“. Протягом трьох днів Великодня „дають жінки коло церкви жебракам небарвлені яйця (варені)“, „бо вважається то за добрий вчинок“. Тимсамим уділяється радість помершим із своєї родини, бо й вони, „старші, померші, повинні пам'ятати й тішитися Великоднєви“.

Також дають жінки „писані яйця й малим, бідним діточкам коло церкви“, „щоби так тішилися на тім світі й їх померші діточки, як тішаться тим яйцям бідні діточки на сім світі“. „Чимбільше хтось дає яєць, чи вже то старшим, чи малим, тимбільше на тім світі тішаться померші.“

Тому підчас Великодня „бувають жінки щедрі й дуже привітні до всіх бідних“. Кожна жінка дає тому жебракови або тій дитині яйця, що їй „впаде в око“. 4) 8) 9)

Давніше, бувало, кожна дівчина писала пів копи писанок і давала „нареченому чи іншим парубкам по кілька“. 3) 6)

Часто парубки силою добувають писанок¹⁾ 10). Тепер обдаровують писанками більше дітей, „родичі дають дітям, куми похресникам, гостям“.

У Світлий Понеділок, по вечірні „дівчата й парубки кидають писанки до води, а хлопці скачуть у воду та їх витягають“. 3) Писанками „бються діти коло церкви“⁶⁾, або „парубки бавляться в цоканку. Два парубки возьмуть по одне яйце й бють їх об себе. Чие скорше сказиться, той дає його другому“. 10)

Писанки по збиттю їдять³⁾ або оставляють до другого Великодня⁴⁾ та прикрашують хату¹¹⁾. Лушпинки писанок пускають Рахманам на Великдень, що припадає в четвер, четвертого тижня по Великодні¹⁾, або тоді, коли шкаралупка з писанок або яйце допливе з водою до їх краю²⁾. Не всюди „мечуть“ лушпани з писанок у воду⁶⁾ 10), бо „із писанками не вільно ворожити, бо то свята річ“⁴⁾.

Чарують радше „зносками“ (перше мале яйце від курки), з яких особливо „чередарі“, виносивши його під пахою дев'ять днів та ночей, виводять собі „чортика“, щоби їм череда підчас спеки не розбігалася. 5) Із першого яйця курки жінка

може „виключити“ чорта, як буде його носити під лівим плечем дев'ять днів.⁶⁾

Видуті яйця на Великодню Пятницю, „силяють на шнурок (6—8 штук), вішають під стелю, а як паде град, кидають два, три на подвіря, щоби град устав“.³⁾

В Сиропусну Неділю, „по вечері, як мають вже йти спати, дають кожному по два, три варені яйця й діляться ними взаїмно, навіть з чужими, на то, якби блуд чепився, а пригадає собі з ким на пущення ділився яйцем — опам'ятаєсь, вийде на добру дорогу“³⁾. Свячене яйце їдять зі шкаралупою, — щоби злий дух немав приступу“¹⁾, а „як іде молода до шлюбу — коло порога хати кидають її поза спідню одіж коло тіла яйце, яке випадає, щоби легко родила діти“³⁾. „Давніше клали ще яйце під перші сани, як везли обірник в зимі на поле, щоби був урожай“³⁾.

Пишуть писанки на Бойківщині в різні часі. Пишуть „від Великоднього Четверга до Провідної Неділі, а найбільше підчас самого Великодня, пополудні або вечером“¹⁾, або „з полудня й то аж 1-го, 2-го, 3-го дня Великодних Свят і на Провідну Неділю“³⁾, або „тільки підчас свят, в часі вільнім від богослуження²⁾, — у Великодню Пятницю від рана до вечері (14-та година), — але можна писати й пізніше“⁴⁾ ⁹⁾ ¹⁰⁾.

Декуди пишуть у „пятницю рано о 9-тій годині“⁶⁾, в Навечеря Великодня⁷⁾, в другий і третій день свят, аж до Томиної Неділі,¹¹⁾ пишуть також та уживають писанок не тільки підчас Великодня але й Зелених Свят,¹¹⁾ „але вже менше“³⁾.

Звичайно пишуть писанки жінки, старші, молодші, дівчата а декуди й мушчини²⁾ ³⁾. Жінки, що за писання беруть заплату в натурі або грошах, зовуться „писарки“¹⁾ ⁴⁾, „писанчарки“¹³⁾, але бувають „писарки“, що взагалі плати не беруть⁹⁾.

Красять яйця одною краскою (червоною, чорною), або двома й більше красками.

Одною краскою забарвлене яйце зветься: крашанка¹⁾ ⁶⁾ ¹⁰⁾, слива¹⁾, сливка²⁾, галка¹⁾, гавка³⁾, галунка³⁾.

Писанкою зовуть загально яйце, закрашене кількома красками.

„Різб'яною“ зовуть яйце закрашене одною краскою (чорною, червоною), а на нім острою шпилькою, ножем, куском заліза зі сокири, коси, серпа, з вирізбленим, вишкробаним взором (Плоске пов. Турка).

В багатьох селах взагалі не знають різблянок. Найбільше поширені є крашанки й писанки.

Крашанка буває варена, призначена на це, — „щоби розговітися, писанок не варять, щоби не знищити в ній животної сили“. Варені писанки є ознакою занепаду звичаю.

За найдавніші вважають крашанки ¹⁾.

Прилад, яким пишуть писанки, зовуть: кєстка ²⁾, кистка³⁾, кáчало (Романова Воля, Дзвиняч — пов. Ліско) писачка, канюк¹⁾, пищок ⁴⁾ ⁶⁾ ⁸⁾.

Кистка це патичок по однім боці розколений. Туди встромлюється тоненьке писальце, скручене в лійку з бляхи (2 x 1/2 см), та прив'язується ниткою, пишуть також кінцем дрота або гусячим пером ¹⁰⁾.

Кистка, канюк, качало, то є прилад з бляшаною лійкою, або гусячим пером, бувають менше або більше дотепно сконструювані.

Писачкою зовуть звичайно патичок з куском дрота, встромленим доземо на кінці патичка, ще й ниткою прикільпем. Пишуть також головкою шпильки, встромивши її поземо в кінець патичка.

При писанню держать кистку нерухомо, а обертають яйцем, або навідворот.

Красок давніше уживали рослинних, тепер часто купують по skleпах.

Належить згадати, що звичай писання писанок у бойків, та всего українського люду й тепер ще знаний всім слов'янам, румунам, грекам, частинно німцям, литовцям, лотисам. До XIII. ст. писанки були знані в цілій Европі та Західній Азії.

Сам звичай писання писанок лучиться зі символічним значінням яйця, яке майже у всіх народів уважалося жерелом життя, символом життя, початку, символом сонця, що дає життя, символом початку світа.

Говорять про це перекази єгиптям, старинних народів Західньої Азії, гіндусів, грецькі та римські фільзофи, виходячи з народного світогляду, виводили початок всесвіту від яйця (ab ovo).

Говорять про це також перекази фінів, слов'ян, роман та муринських племен. Не диво, що яйце, а особливо яйце, покрите символами сонця (писанки), відогравало й ще відо-

грає важну роль у різних релігійних обрядах, а передусім в обрядах зв'язаних з культом сонця, та вірою у вічне життя — воскресення (Великдень).

У гробах етрусків, у гробах перших християн, знайдено шаралупи яєць або мармурові, чи глиняні крашені яйця. Глиняні крашанки, чи писанки, знаходять на Україні в могилах княжої доби. На пограниччю Бойківщини, в Старій Соли чи Ропі, по нинішній день знані є глиняні писанки, яких уживають тепер, як забавок для дітей. Є це глиняні кулі, порожні всередині, зі замкненим всередині камінчиком — душею.

Є по нинішній день звичай у бойків, що „маточки малим дітям дають писанки на уродини“⁷⁾, але й „крашене яйце кладуть в домовину коло рук малої дитини“⁷⁾, або до руки⁶⁾, або „коли в Світлім Тиждні помре дитина (десь 12 літ), тоді дають її до рук писанку, щоби й вона тішилася“. Писанку дається в праву руку й спускається її рівно з тілом⁴⁾, або кладеться коло голови дитини.³⁾

У Волосатім (пов. Ліско) коло рук, чи в руку, дають дорослим яйце в домовину. (Згідно з обсерваціями лікаря Дра В. Кобільника, при ексгумації парубків, убитих підчас пограничного пачкування. На питання чому так є — одержав відповідь: „бо так годиться“).

Писанковий орнамент має свій власний стиль, є точно приновлений до форми й матеріялу, мусів розвинути в якомусь високо артистичному осередкові, та задержався по нинішній день.

Стилево написана писанка викликає вражіння, начеб ціла її поверхня кружляла, була в руху. Кожне відхилення від засад писанкового стилю відбивається дуже зле на доцільності орнаменту.

Складається писанковий орнамент з основи та властивого орнаменту. Основу взору творять лінії, що ділять поверхню писанки на поля, виповнені властивим орнаментом.

Поверхня бойківських писанок буває поділена одною поперечною лінією (рис. ч. 1), або поздовжньою (рис. ч. 2), а орнамент писанки приміщується тоді або на кінцях писанки, або з двох її сторін.

Часто лінії поздовжні й поперечні переплітаються й ділять яйце на чотири поля (рис. ч. 3), або більше піль (рис. ч. 4). Часто буває кілька ліній поперечних (рис. ч. 5), або

поздовжніх (рис. ч. 6), бувають лінії, що повстають, неначе з пересічі яйця площиною, нахиленою до осі під острим кутом, а з попередніми лініями й межи собою перетинаються вони під різними кутами (рис. ч. 7). Наконєць бувають основні лінії, нарисовані ломаною лінією, (рис. ч. 8) та лінії, що повстали з пересічі яйця вихривою площиною (рис. ч. 9).

Основні лінії бувають виведені одною або більше лініями, точками або у формі різнороднього пояса.

Найчастіше однак у бойків стрічається писанки без зазначених основних ліній, хочай орнамент розміщується симетрично, то є писані „на звізди“ (рис. ч. 10), „на ружі“ (рис. ч. 10 а), з відмінами „на крильця“ (рис. ч. 10 б), півзвідки (рис. ч. 10 в) та „мотильці“ (рис. ч. 10 г).

В. Щербаківський виходить зі заложення, що орнамент українських писанок лучиться точно з культом сонця, що прийшов на Україну в дуже давні часи, десь зі Сходу, з Мезопотамії через хетитів, Малу Азію, Чорне Море, а доказує це точною схожістю нашого писанкового орнаменту з орнаментикою та символами сонця у старинних народів Мезопотамії, Єгипту, а особливо хетитів та культури Крети й Мікен. Соняшній культ поширився на землях словянських при кінці бронзової доби, а останками сонішнього культу на наших землях є деякі свята, які хочай прийняли християнські назви, є ремінісценціями солярного культу. (Св. Андрій, Йордан, Великдень, Івана Купала). Згадати належить, що символи сонця находимо на кераміці доісторичної доби, а також на глиняних днах з вчаснокняжої доби. (Vide: Др. В. Кобільник: „З археологічних дослідів на Бойківщині“. Ступниця. Табл. I. рис. ч. 5, 6, 7).

Після В. Щербаківського майже весь орнамент наших писанок — то знаки сонця, які дадуться звести до трьох підставових сонішніх символів.

1) свастика (рис. ч. 11) або саввастика (рис. ч. 12), то є чотири гачки під простим кутом, які виходять з одного центру.

2) трикветр, який складається з трьох гачків, що виходять з одного центру під кутом 120° (рис. ч. 13).

3) розета, орнамент, який міг утворитися або з комбінацій двох свастик, або двох трикветрів (рис. ч. 14, 15).

Усі три типи бувають вписані вкруг. Серед бойківських писанок на са 600 штук, не вдалося нам найти ви-

разної свастики, саввастики чи трікветра (поодиноких чи подвоєних), а тільки їх відміни, то є свастику (рис. ч. 16) й саввастику (рис. ч. 17, 18, 19) зі сильно закрученими раменами, подібну комбінацію свастики й саввастики (рис. ч. 20, 21, 22) або тільки їх частини (рис. ч. 23, 24, 25, 26, 27), та „грецькі хрести“, що повстали зі свастики при сполученні кінців гачків з центром (рис. ч. 28, 29, 30, 31, 32), орнамент, який часто покриває цілу писанку (рис. ч. 7). Стрічаємо також серед бойківських писанок подвоєні свастики й саввастики (рис. ч. 33, 34), відміни трікветрів поодиноких (рис. ч. 35, 36, 37) та подвоєних (рис. ч. 38).

Розети восьмираменні (рис. ч. 39) та шестираменні (рис. ч. 40), є дуже частим орнаментом бойківських писанок.

Крім символів сонця замітити можна на бойківських писанках також реальні зображення сонця та зізд (рис. ч. 41).

Цікаво, що серед бойківських писанок нема орнаменту, який зображував би реальні звірята, дуже рідкий є орнамент з реальних рослин. Відносно частіше стрічається стилізований рослинний орнамент.

Рослинний і звіринний орнамент виступає часто на бойківських писанках у тому виді, що він не відтворює цілих рослин, чи звірят, лише поодинокі частини, окремо пр. цвіт, листок, галузку, (рис. ч. 42), чи ріжки, лапки, крильця, слимачки (рис. ч. 43).

Орнамент цей так сильно зближений до предметно-побутового та геометричного (рис. ч. 44), що відрізнити можна його походження хіба по назвах, що в різних околицях чергуються та мішаються між собою.

Цікавого орнаменту бойківських писанок в різного рода переділках, які ділять писанку на поля (рис. ч. 45) та орнаменту рослинного, звіринного, предметно та релігійно-побутового, геометричного та анальогії орнаменту на писанках і вишивках та бойківських хрестах, не можемо на жаль у цьому нарисі перевести, щоби не опізнювати видання „Літопису Бойківщини“ ч. 4, а головню, щоби не підвищувати коштів друку. Цікавий читач буде міг сам на підставі залучених взорів бойківських писанок витягнути відповідні внески.

На закінчення зазначити належить, що при писанню цього нарису ми мали під рукою до диспозиції збірку бойківських писанок в музею „Бойківщина“ в Самборі (понад 500 шт.).

Збірку рисунків бойківських писанок з колекції писанок Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові (70 штук), яку ввічливо для музею „Бойківщина“ переслав Др. Пастернак, рисунки бойківських писанок з музею „Верховина“ в Стрию (5 шт.), та зі збірки Вп. П. Ольги Онуфрик зі Стрия (8 шт.), які зложив для музею „Бойківщина“ Вп. П. О. Харків. Збірка писанок в Національному Музею у Львові остала мимо кількократних старань недоступною, по причині перегрупування збірки, в звязку з розбудовою музею.

Крім цього ми користали з рисунків наших кореспондентів та принагідних okazів писанок, як також зі збірки музею „Лемківщина“ в Сяноці. Гарячим бажанням автора булоб, щоб цей скромний нарис зацікавив хотяй кілька одиниць бойківськими писанками та започаткував збірки писанок в поодиноких селах, серед одиниць з нахилом до колекціонерства.

При цій нагоді пригадуємо, що писанки належить видути, якщо вони сирі, а якщо варені, то розтяти, видовбати, а середину залляти гарячим воском в цей спосіб, щоби знова творили цілість.

Поверхню писанки належить скропити спіртом, змішаним зі шеляком, та держати в темні, щоб не линяли. Належить також докладно записувати назви поодиноких wzorів, та поможности держатись вказівок автора в Літопису Бойківщини“ ч. 2. Самбір 1933, сторона 61.: „Як записувати відомости про бойківські писанки“. Дуже цікавий матеріал до студій над писанками зібраний є в праці В. Щербаківського: „Основні елементи орнаментации українських писанок та їхнє походження“, видання україн. Істор. Філол. Т-ва Прага 1925; в праці Савини Сидорович „Pisanki ukraińskie“—в „Praca ręczna w szkole — organ Twa Miłośników robót ręcznych“, Warszawa 1927. Nr. 4., та Ірини Гургули: „Писанки Східньої Галичини й Буковини в збірці Націон. Музею у Львові“. — Матеріяли до етнол. й етнографії т. XXI—XXII. частина 1. Львів 1929.

Ці праці вправді не узгляднюють бойківських писанок, але є підставою дослідів над писанками взагалі, та подають дуже докладну бібліографію.

M I S C E L L A N E A.

Волютова кераміка в Котовані. — Крім незвичайно великої кількості принагідних археологічних знахідок, як кремінних сокирок, гарно фацетованих скробачів, ножиковидних відщипків, відлупків, товчків, пилок, ядрищ, сирівця креміння й обсідиану, та камяних топорів — маємо з Котовані багато черепків, які можемо поділити на 2 групи: 1. черепки з посудин, ліплених рукою, зі слабо очищеної глини, з домішкою грубого піску. Стіни посудин грубі, деякі в нутрі поліровані на чорно. Їх береги прості або дещо вигнуті до нутра, орнамент скупий, гудзоватий. 2. Черепки з посудин, ліплених рукою, виконані старанно з добре очищеної глини, по внутрішній стороні поліровані на чорно, по стороні зовнішній вигладжені тоненькою верствою сіро-жовтої глини. Є також черепки по обох сторонах поліровані на чорно, в переломі ясно-попелясті. Їх орнамент питомий для волютової кераміки, в виді тонких ліній, перериваних місцями видолинами, легко вибраними нігтем, в свіжій ще глині посудини (Notenlinie).

Покищо переводиться досліди в терені та опрацьовується принагідно досі знайдений матеріал. Управа музею має намір в майбутньому перевести систематичні розкопи відповідних теренів.

В. К.

Два пергамяні документи кушнірського цеху в Старім Самборі. В скрині „Братства Кавалерів“ в Старім Самборі, крім повіших документів, переховується два оригінальні пергамяні з 17. ст., які є власністю кушнірського цеху в Старім Самборі.

I. Церков „Преображення“ 19. грудня 1661. року. Єпископ перемиський, Антін Винницький уділяє благословенства кушнірському цехові в Старім Самборі, за його працю для добра церкви й моралі.

II. Краків 22. мая 1603. Король Жигмонт III. затверджує — йому предложені артикули міщанського цеху в Старім Самборі. Цей документ цікавий, тому що він висвітлює національні обставини й цехову організацію Старого Самбора. — Тоді мусів бути в Старім Самборі великий відсоток українців, коли вони мали нелише доступ до управи цеху, але також право вибору свого цехмайстра..... „Obsequia in ecclesiis aequali modo tam apud catholicos, quam apud Ruthenos secun-

dum ordinationem contubernii expediantur. Quoniam autem in hoc oppido Antiquus Sambor artifices sunt partim Poloni partim Rutheni consentiendum est ut duo archimagistri eligantur quotannis prior Polonus alter Ruthenus et cera pro cultu divino empta aequis portionibus una pars ad ecclesiam catholicam, altera vero ad ruthenicam tribuatur“.*)—Під кінець XVII ст. мають більшість в кушнірським цеху українці й вибирають лише одного цехмайстра й то „грецької віри“. Коли в 1863. році королівські комісарі переводили в Старім Самборі люстрацію цехових привілеїв, запротестували проти цього: „et quoniam non est repertus cechmeister pellionum romanis fidei cavebit in posterum ne contra ius suum eligant Graecae fidei cum Romanae“.**)

А. Д.

До історії Старосамбірської церкви. Переглядаючи різні старі речі на піддашу церкви в Старім Самборі, я за-примітив пару дверей, покритих написами. Ці написи відносяться до старої, дерев'яної церкви, яку розібрано перед збудуванням нової, мурованої; менше важною є дальша часть напису, яка подає назвиська осіб, що причинилися до вибудування нової церкви. Напис починається словами: „Прэжде сэя Кáменния Цёркве бѣ здѣ пред сэю Цёрквию = Церковъ з дрéва Ялóвого вся, в котóрой сице нá Стѣнѣ вирѣзано бѣ = Церковъ посвятѣся Рѣ Бго А Т Г. Мая дня ѿ. Прене=Мóщи С. Оца Николáя стояш Лѣтъ Ф К З — 527...“ З цього бачимо, що вже в 1303. році стояла попередня дерев'яна церква. Після дуже живого переказу, з матеріялу розібраної церкви збудовано приходський шпихлір, який стоїть досі. Бальки цього шпихліра є покриті різними написами й датами, з яких як найстаршу я відчитав рік 1583. — Годиться завважити, що церква була збудована з кидрового, а не з ялового дерева, як подав автор напису на дверях, ма-буть через помилку.

*) Повинности по святинях, хай в рівній мірі сповняють цехи по порядку так серед католиків як і українців. Однак, тому що в цім місті Старім Самборі ремісниками є частинно поляки, частинно українці, треба постановити, щоби щорічно вибрано двох цехмайстрів, одного поляка, одного українця, і щоби інші речі до Служби Божої куплені, з рівних уділів, одну частину приділювати костелові, а другу церкві.

**) ... і, тому що не вибрано цехмайстром кушнірів латинської віри, перестерігати належить на будуче, щоби проти свого права не вибирали (визнавці) грецької віри з римською.

Крім цього я найшов там таблицю, над якою знаходиться різблена, єпископська корона й нахрест зложені жезла. На таблиці читаємо слідує: „Древными Времени здѣ бѣ Єпископовъ Катедра“.

В. К.

Похоронні звичаї в селі Царинське, в лиському повіті. Цікаві подробиці похорону доховало також село Царинське.

Як довго лежить небіщик в хаті („хижі“), її не замітають. Після похорону виносять сміття в недоступне місце. Обовязком рідні є жалісно плакати й заводити (йойкати).

В хаті мерця ніхто не чешеться, а також і в селі, щоб голова не боліла й на знак жалоби. Тоді також не вільно залишати води на ніч, — щодня має бути вода чиста й свіжа. В часі, як виносять небіщика, не вільно спати нікому в селі. Також збіжжа й бараболі зрушують, щоб не завмерли. Тоді також не вільно працювати в полі, садити бараболю, вивозити погній, бо це дуже пошкодило би рілі. Сім літ поле родило би тільки осет і бодяки. Мерця вивозять звичайно волами на возі. (В сусіднім селі — в Горішніх Берегах — везуть мерця на санях, без огляду на пору року.) — Ярмо на воли вкладають противним боком, щоб все не возити мерців, лише збіжжа. Віз, чи сани, на яких везено небіщика, сей час по похороні вивертають на оборі, ізза цього самого повіря. В кімнаті, де лежить мерлець, сходяться ближчі сусіди, кривні й знакомі, головно молодь у вечір і бавляться в лопатки, в сліпака, панянку, одного парібка перебирають за жида, тощо. Ці забави доховалися тут мабуть з поганських ще часів. Гріб копається на другий день по смерті, цебто в часі похорону, бо недобре, якщо отвертий гріб ночує.

о. Володимир Данилів.

Василіяни в Самборі. М. Н. Корсак¹⁾, М. Грушевський²⁾, І. Крип'якевич³⁾ у своїх оглядах василіянських манастирів у Галицькій Україні не подають ніяких відомостей, навіть ніякої згадки про василіян у Самборі.

¹⁾ Шематизмъ провинц. св. Спасителя Чина св. Василя В. въ Галиціи... Во Львовѣ. 1867. 135—195.

²⁾ Історія України-Руси. V. У Львові, 1905. 262—263.

³⁾ Середневічні монастирі в Галичині. „Записки ЧСВВ.“ II. 1—2. Жовква 1926. 70—104.

На сім місці хочемо подати деякі відомості про самбірських василіян, що в історії Самбора, зокрема в історії самбірських українців займають своє особне, визначне місце. Довгі роки вони сповняли духовні прислуги самбірським українцям і вели школу для самбірської молоді.

Василіянський монастир і церква св. Филипа находилися в Самборі в перемиськім передмісті. Хто й коли заснував самбірських василіян — невідомо. Незнаний і час будови церкви св. Филипа. Правдоподібно, вона існувала вже в першій чверті XVII-го віку. Вказує на те те, що, даючи привилеї 1626-го р. для Самбора, король Жигмонт III. дозволяє відбувати річні ярмарки в Самборі між і. і в дні св. Филипа. — А. С. Петрушевич на однім місці¹⁾ подає, що церкву св. Филипа, муровану, побудував Ілля Комарницький (1677—1742). Однак се невірне з двох причин: 1) згад. Комарницький побудував муровану церкву Різдва Пресв. Богородиці, нинішню парохіяльну, 2) церква св. Филипа була деревляна.

Першу автентичну згадку про церкву св. Филипа маємо з 1657-го р., про що пізніше. Другу згадку про самбірських василіян находимо в монастирських документах у василіянськім архіві в Лаврові, під 1676-им роком. У них читаємо, що того року була „coemptio certi fundi in civitate Samboriensi in suburbio, ubi nunc extat aedificata curiola propter commoditatem monasterii, ad quem fundum in conflagratione monasterii jura combusta sunt“. Із приводу згад. „коемпції“ довідуємося про василіянський монастир у Самборі й про пожар його, що підчас цього погорили монастирські права й привилеї.

Л. Дзедзіцікі²⁾ подає, що в Самборі „była także szkoła ruska przy cerkwi św. Filipa (ob. Prot. z r. 1665. i 1666. r., str. 325 do 327, w arch. miej.)“. Але, чи дійсно, вже в другій половині XVII-го в. була українська школа в Самборі? Се, мабуть помилка. Василіянська школа в Самборі відома щойно сто років пізніше.

По згад. пожарі самбірських василіян церквою св. Филипа завідували світські священики. В першій половині XVIII-го віку парохом у церкві св. Филипа був о. Микола Вашочиц.

¹⁾ Див. його Дополнення ко Сводной галицко-русской лѣтописи съ 1700 по 1772 г. I, Львовъ 1896. 2.

²⁾ Див. його Sambor, Słownik Geograficzny... X. Warszawa. 1889. 231.

13-го березня 1731-го р. відбувся в Самборі королівський суд між згад. парохом і передміщанами лат. обряду, що не хотіли платити „скопщини“ згад. парохами, як те робили досі. Суд признав права парохами в церкві св. Филипа, на основі королівських рішень з 11. V. 1657, 31. X. 1667. і 30. IX. 1680-го р., що обов'язували жителів лат. обряду платити „скопщину“ за землю, що з неї вони користали. В городському архіві в Самборі зберігалася колись королівська грамота, що нею король надав управу церквою св. Филипа о. Кузьмі Пасербовичеві. Пізніше перемиський єпископ. Он. Шумлянський († 1762), маючи довги в лаврівських василіян, віддав їм заряд у згад. церкві в Самборі. Про ту церкву св. Филипа (т. зв. „забрамську“) маємо вже більше відомостей в самбірському інвентарі з 1760-го р., що зберігається в бібліотеці Оссолінських у Львові. Тоді до неї належало 6 домів, що в них жили Севастіян Стояк, Іван Янковський, Степан Манько й Павло Затварницький; у п'ятім домі приміщена була школа, в якій учили василіян, в шестім лічниця (шпиталь). Передміщани, як подає згад. інвентар, винні були самбірським василіянам 4.738 зл. п.

Видно, що церква св. Филипа була вже стара, коли при кінці XVIII-го в. завалилася. Кілька образів із неї знаходиться в теперішній парохіяльній церкві, а помяник церкви св. Филипа зберігається в парохіяльнім архіві в Самборі.

Та маєтність належала до лаврівських василіян, яку ще 1864-го р. обчислено на 384 квадратні сажні. В 1870-их роках учений крилошанин, д-р Юл. Никорович, писав, що в Самборі „суть слѣды монастыра где колись Епископы обитали. Въ такъ званой Klosterkaserne суть слѣды дзвоницѣ и престола съ иконою св. Николая“.

Документи до історії василіян у Самборі зберігаються в василіянському архіві в Лаврові. Документів про самбірських василіян підписаний шукав в Архіві Укр. Єпископів у Перемишлі й шукає їх у василіянському архіві у Львові, але ще не найшов.

Львів, 23. серпня 1934. о. Роман Лукань, ЧСВВ.

Важніша література: Д-ръ Ю. Никоровичъ. Схиматізмъ... епархія перем. на г. 1877. Въ Перемышли, 1877, 326; ...на г. 1879. Въ Перемышли 1879, 426; В. М. Площанській. Самборъ въ Галиціи. „Прикарпатская Русь“. Ч. 1. Львовъ, 1885. 17, 22, 23; L. Dziedzicki. Sambor, Słownik Geograficzny... X. Warszawa. 1889. 229, 231; Dr. Budzynowski. Kronika miasta Sambora.

Samboŕ, 1891. 27, 38, 49; Z. Strzetelska Grynbergowa. Staromiejskie. Lwów 1899. 303; М. Голубець. Лаврів. „Записки ЧСВВ.“ II. 1—2. Жовква 1926. 44; Р. Лукань, ЧСВЗ. Василянські школи. „Записки ЧСВВ.“ V. 1—4. ст. 3; І. Филинчак. Самбірське міщанство. „Український Міщанин“. І. Ставиславів-Львів, 24. грудня 1933. Число показове. ст. 5.

Замовлювання недуги. село Бистриця (Дрогобич).

Хорого саджається на порозі хати на помело. Замовляючий має при собі іглу, ніж, веретено. Стає над хорим і починає говорити:

„Поганий страшище, поганий болище, чого-с напав, бадай-єс пропав! Ци з вітру, ци з соньцьи, ци з пустоти, ци з охоти, ци з роботи; ци від пса, ци від кота, ци від христїнина, ци від грому, ци від дожджу; ци від гадини, ци від огню, ци в півночи, ци по півночи, ци в полудне, ци пополудни. Коли-с напав, — бадай-єс пропав. Иглов тьи колю, ножом тьи ріжу, веретеном тьи пробиваю, за ліси, за скали у вічну пропасть я тьи відсилаю“...

Записано від Євки Хомин (званої Рапак літ 85; у селі Бистриці дня 26. лютого 1927.

Записав Марків Іван.

До хронікарської завваги в 3. ч. „Літопису“ подаю до відома, що в Дзвинячу Горішньому, турчанського повіту, було за могого там побуту, як пароха, „лікувальне джерельце“ на двірському полі. Біля нього повно шматок; покидали їх ці, що приходили тут „до схід сонця умиватися“... Мандрували сюди головно хворі на очі... Це джерельце, чи там „кирничку“ я оглядав „кілько́раз“ зі своїм стрийним братом о. Полієвктом. На ньому раз-у-раз появлялись, бульочки-баньочки, що гнеть розпирькувалися. Біля „о́крайця“ при беріжку „вода“ горіла синім полум'ям — гарний був це вид по заході сонця, в присмерку—якщо засвітилося „патичков“, тобто сірником. Ми обидва з братом „немірода́йно“ вирішили, що вода цієї кернички пропливала крізь якісь мінеральні поклади й забирала зі собою частинки газу...

о. Ю. КМІТ.

Н О В И Н К И.

В третьому числі „Літ. Бой.“ зайшла помилка в статті п. Марії Турянської що до назви місцевости. Надруковано „Тарнава“ замість „Тернова“.

Др. Данило Стахура, меценас нашого Тва, надіслав нам дуже цінні матеріяли до писанок із Закарпаття. — На цій дорозі Управа музею складає Йому подяку.

На „Зїзді дослідників Бойківщини“, що відбувся 10. червня 1934 р. в Самборі, постановлено між іншим перевести досліди над селом Волосате, ліського повіту. Цьої праці піднялися з рамени Тва „Бойківщина“ в Самборі о. Юрій Кміт, член нашого товариства, знаний дослідник бойківської землі, та Др. Я. Фальковскі, старший асистент при кафедрі етнографії львівського університету. Лінгвістичні й етнографічні досліди села Воласате переведено на місці від дня 1. до 9. жовтня 1934. року. Зібрано багато цікавого матеріялу, який подасться до відома в чергових числах „Літопису Бойківщини“.

Археологічні досліди наш музей був змушений обмежити в цьому році до збирання й опрацьовування принагідних знахідок та дослідів в терені. В цьому році не переведено жадних розкопок, бо Управа музею посвятила цілий час на поїздки по Бойківщині, з ціллю доповнення етнографічних збірок, та на досліди над культурою бойків. Невелике число наукових робітників, велич матеріялу, який жде своїх дослідників і тяжкі матеріяльні обставини музею були причиною, що навіть зібрані матеріяли мусять ждати кращих часів. Все-таки маємо гарні успіхи з дослідів в терені; зареєстровано в цьому році нові, досі незнані доісторичні могили, переведено дальші досліди околиць Ступниці й Котовані, які у вчасно-неолітичній добі були важними промисловими огнищами.

В останніх місяцях збагатився наш музей вельми цінними експонатами бойківської ноші, завдяки жертвенности Філії

Союза Українок в Калуші, в Сколім, в Старім Самборі й Самборі. Ці предмети звернули загальну увагу приявних на етнографічній виставі Жіночого Конгресу в Станиславові, а звідци за посередництвом Головної Управи Союза Українок у Львові зовсім безкорисно дісталися на відповідне місце, значить до бойківського музею. — На цьому місці складає Управа музею спеціальну подяку Філії Союза Українок в Самборі, за дуже гарну, бойківську ношу з Михнівця, природної величини, виконану під дбайливим наглядом п. П. Кандової, котра посвятила багато часу й труду, щоби цю ношу виконано стилєво, без „модерних“, шкідливих впливів.

Знаємо, як тяжко приходиться науково працювати на провінції, де немає більших бібліотек. Тому наш музей стремить до побільшення своєї наукової бібліотеки найпотребнішими творами. Досі нашою мрією було збагатити нашу бібліотеку видавництвом „Akta Grodzkie i Ziemskie“, одначе важкі матеріяльні обставини не давали можности зреалізувати нашого наміру. Завдяки великій жертвенності знаного вченого Проф. Дра Пшемислава Домбковського — маємо згадане видавництво в цілости, тоє 24 томів, а крім цього дуже цінні видавництва — „Львівського Тва Наукового“. За цей вельми цінний дар складає щєраз Тво „Бойківщина“ прилюдну подяку.

ТАБЛ. 1.

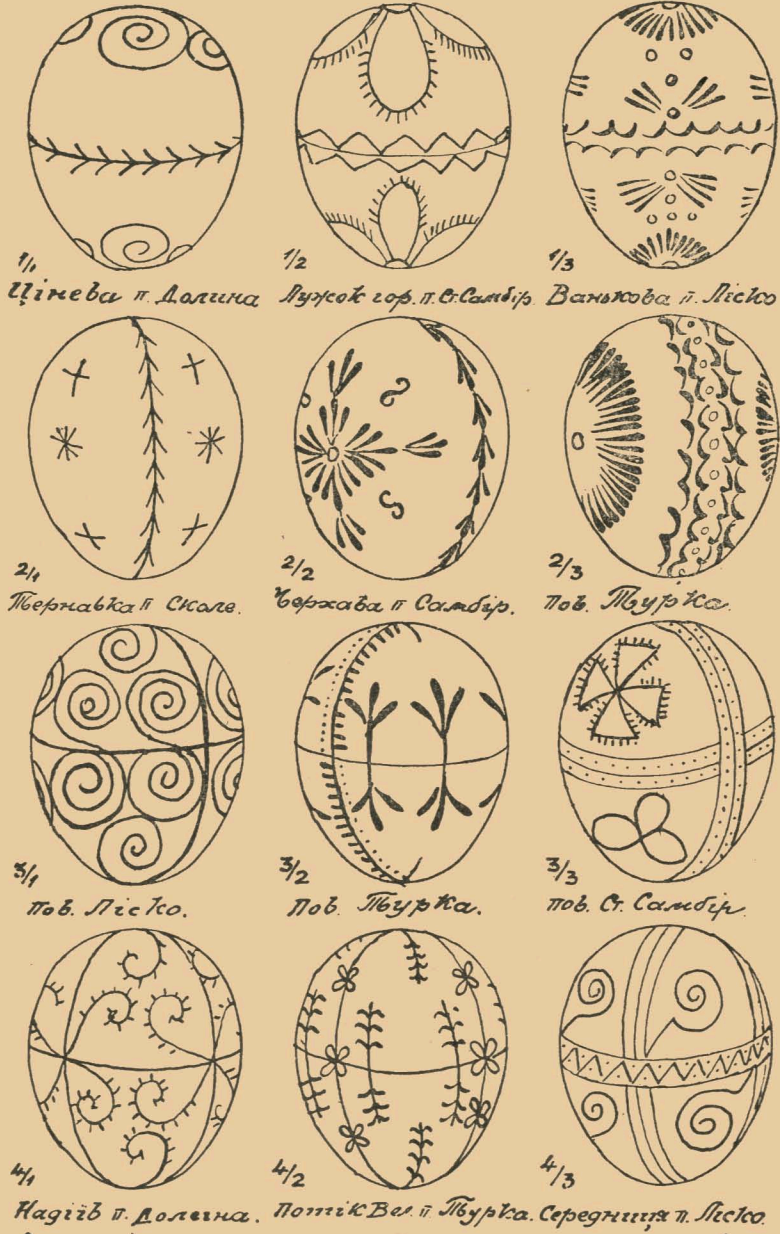

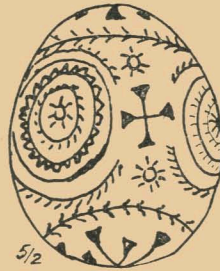

ТАБЛ. 2.

5/1
Везьмова пов. Пыурка. Кодо Ст. пов. Ст. Сандар.

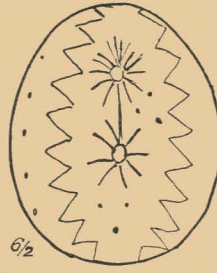
5/2

5/3
Тшонилыця пов. Мурко.

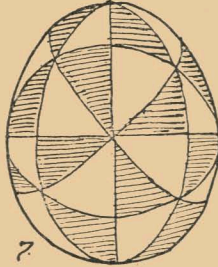
6/1
Рехтми пов. Дрогова.

6/2
Иларав пов. Сандар.

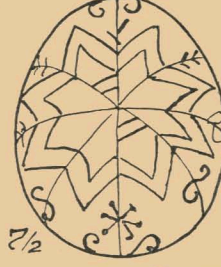
6/3
Бусовицка пов. Пыурка.

7
Тшоова пов. Долова.

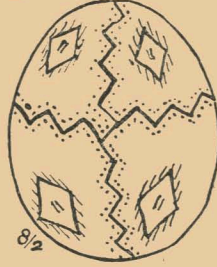
7/1
Середнця пов. Мико.

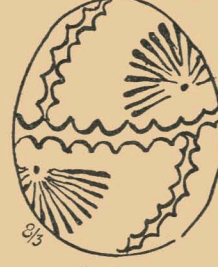
7/2
Довоскиб пов. Сандар.

8/1
Красне пов. Пыурка.

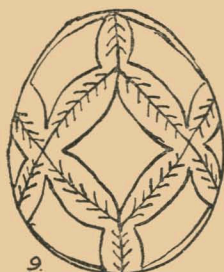
8/2
Тшоова пов. Долова.

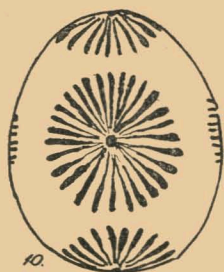
8/3
Валк Кодо пов. Сандар.

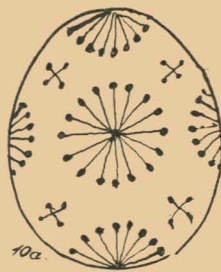
ТАБЛ. 3.

9.

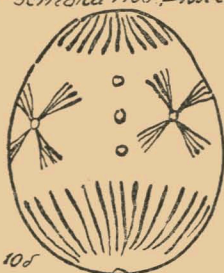

10.

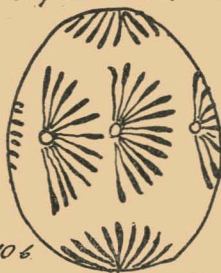

10a.

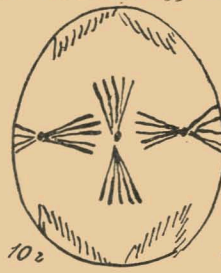
Розетки по в. Долгана. Спиральки по в. Сандуц. Ромби в в. Понурка.

10b.

10c.

10d.

Понурка по в. Понурка. Вусовицко по в. Понурка. Силець по в. Сандуц.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

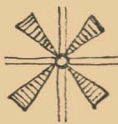
28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

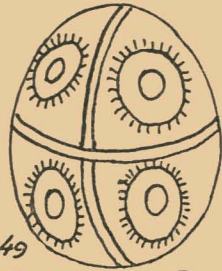
Державна ордену Трудового
Червоного Прапора
Республіканська бібліотека
УРСР ім. М. Кіпріс
-3-

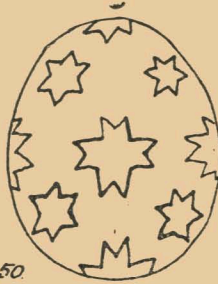

ТАБЛ. 5.

49

Потік Вал. П. Пурка

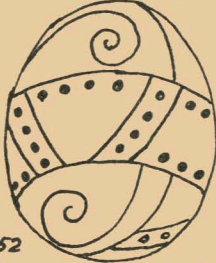
50

Жуїв П. Долиха

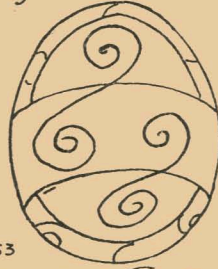
51

Личоване П. Ліста

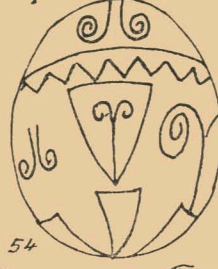
52

Ястиця Ав. Дрогобич

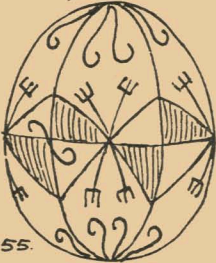
53

Накова П. Пурка

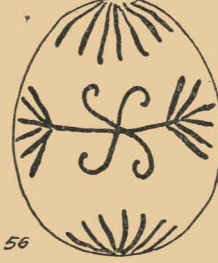
54

Вологичова П. Пурка

55

Вологичова П. Пурка

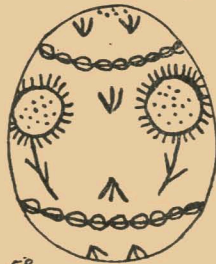
56

Жуїв П. Самбір

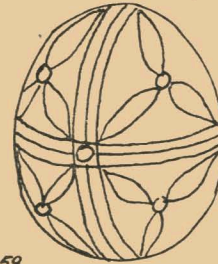
57

Добровляни П. Дрогобич

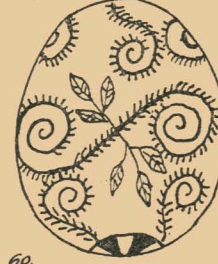
58

Снас пов. Пурка

59

Вільківка П. Долиха

60

Плоске П. Пурка

- Бóвтати. Яв. Рушати плин; скакати у воді.
- Бóвтитися. Пав. „Кури бóвтяться“ — ліняться
- Бóвхати. Яв. Охр. „Огень бовхат при пожарі, особливо, коли вігер дує“.
- Бог тя скáре! К. Ор.
- Богаті́р—суматі́р. Ц. „Гроші сушив по плахах, а днись ні печі, ні лавиці. Такий він тепер богаті́р—суматі́р“.
- Бог земний. Охр. Ворожбит. Г. Боги. Знахори, ворожки.
- Бóгми (свідок). К. Ор. Бігме. Дц. Лб. Богме.
- Бодáй ти осинище!
- Бодáй ти осина́!
- Бодáй ти ся кінці не зійшли до купи! К. Ор.
- Богоділати. Г. Благати, дуже прохати кого.
- Бóгойко, сьватівбися! „Та нас, Бóгойко сьватівбися, д со́бі прихія́т“.
- Бóгойко. К. Ор. Боженьку.
- Богомі́льний. Ц. Побожний.
- Бодáй, ягомосць, щ’асліви би-ли! — відозвався до мене Михайло Мо́щич, прозваний Ч’у-ра, дивуючись, що роблю записи. Інший побажав мені: „До́ля би їх по́била! Ня́й вам Бог даст віка́! А́ли я́гомосць до́бре зна́ют по ру́ськи!“ Во-лосатий. 5. X. 1934.
- Бодáк, coll. бодаче. Яв.
- Бодна́ріка, Кп. Деревяний при-лад, що обкружає млиновий камінь, аби не висипалася мука.
- Бодня+ Жк. Судина на овече молоко носити на плечах.
- Пас. Бодня+, боденка, бодів-ча. „Ділетка, ділетчина, діле-тятко, барилка“.
- Бо́же повеління. Пав. „На Бо́же повеління робится весі-ля“. Божа воля.
- Боже́каться. Гн. Кричати: Бо-же, Боже; призивати Бога на поміч. Г. Божікати.
- Божий дар. Дц. Лб. Св. При-частя.
- Божі́на. Пав. „Задавака, нети-кайло“.
- Божі́тися. Гн. Присягати (при вінчанні); бóжена жона́ — присягла, правна жона.
- Божі́ця, - ці Богиня.
- Бо́ище, а, рlug. ша. К. Ор. Тік у стодолі.
- Бо́ище. Яв. Місце в стодолі до молочення, тік.
- Бойе+! Ц. Ой так! „Я забула тото взяти“. Відповідь на за-пит, що в ньому догадливо стверджується забуття.
- Бойкнуги. Беньова. „Як тя бой-кнуги, то ти ся матирі́нська цї́цька відóбе“.
- Бойщ́еч’ко, ка. Малий тік. Dreschtenne.
- Бо́клаг+. Охр. „Рогсја?“ Ба-рилка.
- Бокла́щ’а, ати. Барилча.
- Боковати+. Охр. „Він мене бо-кує“. Во́жкотова́с. Обминати.
- Бокші́й+. Г. Бочулі́стий віл з білою латкою, пятном на

- череві.
 Бóлізний, болéзний+. Охр.
 Ниж. палець, що болить. Яв.
 Boleśny. „Він болізний“. „Бо-
 лит“ — хорує.
 Болотенник, болотник. Охр. Яв.
 Щучник, що бродить по бо-
 лоті.
 Болотнé. Ст. К. Велике болото.
 Болотю, по болотю. К. Ор. По
 болоті.
 Болташ. Кересмеж. І. Чмола?
 Не ваша я, вівчарики, не ва-
 ша, не ваша.
 Тая собі полюбила в Сиготі бол-
 таша,
 А в Рахові пана, а в Ясеню легі-
 ника, даночки дана.
 Болячка підступила. Появився
 біль у тілі.
 Болячнійця, ці. Гв. Біль, хоро-
 ба. Вживається при заклин-
 анні та при заговорюванні.
 „Болячнице—сестріце, іди ж
 ти на своїй місце, обйс ни
 боліла від днешного дне до
 судного!“
 Бóнгош. Наріст, гуля на дереві.
 Бордюг. І. Більша шкіряна тор-
 ба, перевішена через плечі,
 на харчеві припаси в дальшу
 піщу дорогу. Коловяна тор-
 ба. Пр.
 Борзі+. Сопр. від борзо, ско-
 ріше. Охр. На борзі вскорі;
 чим борзій — чим швидше.
 Бор+. І. Збіжжя; рід проса.
 Борзійко. Швидко.
 Бóрзо. Швидко, скоро.
 Борзьопулько. І. Дужескоренько.
 Борйць, боровйць. Яв. „Полу-
 дневий“ вітер, прозваний та-
 кож „великий“. В Стрийщи-
 ні „борйць“ — північний ві-
 тер. Охр. Бориць, боровець
 — великий, полудневий вітер.
 Борйщ’адь. Пав. Місцевина.
 Бóрло. Пав. Багно.
 Бороздйтися. І. Сваритися, спе-
 речатися, колотитися. Боро-
 здйти. Ст. К. Перепинювати.
 Боролó, лá. Скала.
 Борóнь Боже! Пав. Борони Бо-
 же! Ніколи в світі!
 Борсукáня. Свен. Ворожка від
 марги, скотят. Пав. Босур-
 кáня, бусуркáня+, борсюкá-
 ня. Є повіря, що вночі перед
 „Ір’ом“ ходять чарівниці й від-
 бірають коровам молоко.
 „Така бусуркáня привяже мо-
 туз до крóлі (крокви) і з мо-
 туза надóет молокá“. Збира-
 ють зілля й ін.
 Борт; бóрти. Древа, що на них
 спочивають кінці повали.
 Бóртниця. Ц. Горішня підвали-
 на стриху в млині. На борт-
 ниці покладена підлога.
 Бортъ+, рlуг. тá. Пав. Їзимс,
 заруб у деревяних будинках.
 Борщ підбйти. Заправити борщ.
 „Борщум наварйла, борщом
 підбйла, панок би го їв, псóв-
 вим дáла, а пес ни хотів“.
 Бости. Яв. „Віл бode“.
 Бóтея. І. Велика фляшка, бутля.
 Бóти. К. Ор. Бути, Бóду; бó-
 деш; бóде; бodeмé; бодетé;
 бóдут. К. Ор.

- Ботюк+. Зрубана, обкорена смерека, ялиця. І. Клець; більший клець дерева; пень стятого дерева.
- Боувийка. Пав. Овечка.
- Бóчити. І. Боротися (про худобу), лютитися, збиратися колоти одно одного.
- Бочітися+. Пав. Дивитися гнівно боком
- Бóщ'є, щ'а. Гв. Тік.
- Брالی+. Ц. Копальниці й копальники бульби.
- Браньж'а. Пав. Громада парубків, збиточників, непевних осіб.
- Братаніч+. Ц. Братній син.
- Бра́ти гриби. Беньова. Збирати гриби.
- Братцю, возьми ня до себе. Макс. Іван Лопушанський — Лопушанка Хомина. 31/3. 32.
- Бра́тцю, та́тцю,ті́тцю, па́нцю — широко розповсюджене на Бойківщині.
- Брач'. Охр. Nehmer, Nipnehmer.
- Брезовець. І. Дикий розмарин, сильного запаху; служить проти молів; росте в лісах і квите на весні.
- Бре́мя. Сяниське. Верем'я (погане).
- Бресті; бреду́. Яв. Bredzić. „Набрелó го“ — завжди говорить про одно.
- Брйва. Гв. Брови. Пав. Брйва; sing. óберво.
- Бривері́ї. Заколоти.
- Брйдняво. І. Непогідно, болотисто, слітно.
- Бридь+. Охр. „То си бридь дівка!“ Bzydki. Яв.-Гн. Брить. Бридота.
- Брйжі+, брйжкй. Пав. Морщини на одежі, на рукавах.
- Брйзнути+. Ц. Розлятися, зщезнути. Михновець: Брйзь — упало (яйце).
- Брй́ка+, брй́чка. Пав. Повіз; фіякер. Гн. Бре́ка. Брика, віз.
- Брйкаться+. Пав. Гратися, скакати, тішитися.
- Брильовати. Охр. Ein ausschweissendes Leben führen.
- Брилюватй. Ст. К.
- Бриндак. Дц. Лб. Чміль.
- Бриндзилія. Пав. Краска крашати яйці, крашанки, писанки.
- Брйндзю прикітити. І. Одержати відмову — „коша“ — від дівчини.
- Бристй. Іти черев воду. Охр. Брести — 1. іти водою; 2. brednić, gadać.
- Брйтвити. Голити. Гн. Брйтвати.
- Бритнійця. Волосатий. М. Мощич. „Жолобнійця“, що нею спливає „муст“ (худобячі відходи) у стайні. 4. X. 1934.
- Бритов. Міхн. Бритва.
- Бро́єти броварі́ї+. Пав. Підводити бійку, битися, нападчувати.
- Брост. Гн. Молоді галузки. І. Брость. Пупляки, базьки на березі. Охр. Брость, ден. бростé.
- Бротянійця. Мотузяна кантара. Ст. К. Обротенка, ки.
- Брундак. Бурчимуха. Caliphoga

- vomitoria, die Schmeissfliege, der Brummer. Міхн. Хрущ.
- Брус+. Ц. Камінь до заправи коси.
- Брязнути. І. Вдарити.
- Брящ'. Плитке місце на річці, де „брящ'йт“ (бренить) вода по каміннях.
- Буба+, бубочка. Пав. Дитячий вираз — рана, біль.
- Бубачка+. І. Болячка, гуля, прищ на верху.
- Бувати. Гн. Мешкати, жити.
- Бугай. І. Рід горошковатої трави в лузі з червоним квітом.
- Бугилéза, зи. Гогозник. Vaccinium vitis idaea, die Reisselbeere.
- Будз+. Ц. Плесканка овечого сира.
- Будзовéз. І. Платок, що в нього завязують будз, щоб стікала вода.
- Будінок, нку. Волосатий. М. Мощич. Ціле забудовання. 4. X. 1934.
- Будінці. „У будінці треба гадувати“.
- Будівля. Будова. „Я без часу посівів — гадка за гадков, будівля за будівльов: два різим погорів у штирьох роках“. Желех. Будівля.
- Буду позирати. Волосатий. М. Мощич. Дам зувагу. 3. X. 1934.
- Будь-будь. Ведися, веди. „Будь-будь, перебіло тотó аніж до Спаса“.
- Будь-який. Який-будь.
- Бурдигарня+. Пав. Пуста, дран-
- тыва хата.
- Бужн'а. Гн. Божниця.
- Букарт. Яв. Wekart. Міхн. Лата при стрісі.
- Букш. Залізний обруч за погоничем у млиновім камені, щоб трясло погоничем. Желех. Räderbüchse; Stossring am Wagenrade.
- Бульба. Макс. Бульба. Старий Самбір.
- Бульби. І. Бульба. Дц. Лб. Бульбани+. Кромплі+. Дзв. Гор. Буля; булі. Волосатий: Гарбузи, бузів. Михновець: Булі країти, скрѣбтати — обірати з лупини.
- Бульбянка. Охр. Яв. Бульбянка. Поле, де була бульба. Волосатий: Гарбузянка. „В гарбузянці“. М. Мощич.
- Буляник, ка. Печений пиріг з бульби.
- Бумбар'. Пав. Хрущ, жук. Міхн. Бомбарі. Бренячий жук.
- Бунда+. І. Кожух без рукавів. Пав. Бунда. Оберок.
- Бундина, ни. Ц. Кожушок без рукавів, а з рукавами: киптар.
- Бундз+. І. Кругло збитий сир, що з нього роблять бриндзю.
- Бурачине+. Охр. Листя й буракове бадилля. Пр. Бурачійнка, ки.
- Бурделіти. Пав. Безпокоїти, бурити.
- Бурк. Гн. Нім. Burg; замок. Дзв. Гор. Буроқ, рку. Гн. Палата.
- Буркало. І. Місце на річці, де пливе вода з шумом і скоро.

- Бурмус. Пав. Оберок.
 Бурнигати. Ступниця. Шмятьє бурнигати. Шмаття перевертати в скрині.
 Бурса, си. Гв. Бійка. „Сч'инілася гучна бурса, стіни тримтіли, куч'ирі літали“.
 Бурчіти. Яв. Охр. „Віл, медвідь бурчит“. Дзв. Гор. „Молоко бурч'йт“ — при довні. Пав. Бурч'ати. Вдавати сильного, багатого. Задаватися.
 Буряннік. І. Молодий ведмідь.
 Бусекір. І. Рід трави з грубим білом і довгими, вузькими листками, що росте на зрубках.
 Бусовище, Бусовиска, а не Бусовисько. Прикметник: Бусівський війт, бусівський ліс, а не бусовицький. Макс. Ялось би тут згадати про „бусове время“ зо Слова о полку Ігоря.
 Бутá, ти. Ст. К. Сваволя. Жк. З. Роскіш. „Не зробив того з бути, тільки з біди“. Бутний кінь.
 Бу, та ци яла? Дц. Лб. Коли кажуть гарній дівчині, або жінці, що вона гарна, то вона сумнівається й соромно відповідає протяжним голосом: Бу, та ци яла?
 Бутер. Охр. Потрїть.
 Бутея. І. Велике стадо овець.
 Бути на дни. Ц. Бути на чужій роботі.
 Бутин. І. Зруб у лісі.
 Бутїтися. Яв. Дико бавитися (про дітей).
- Бутїти. І. Сердитися. Диви бóчити.
 Бутóрити, пробутóрити. Пав. Будити, пробудити.
 Бўхи. Гор. Маншети при сорочці. „Абисте ми пришили бўхи до тої сорочки“.
 Бухтїти. Пав. Скоро рости. „Ліс, трава, земля бухтїт“ під деякими рослинами, або коли перемерзне в зимі.
 Бучковать. Пав. Місцевина.
 Буч'á. Бучина.
 Бучáга. Ц. Бучок, патик.
 Бучалистї воли. Перед і зад чорний або червоний, цеглястий, середина біла.
 Буштéлі. Півколені, луковаті, деревяні прилади; на них мурують стелю пивниці.
 Буях. Бл. Дрогобич. „Цибуля вибіжить у буях“. Вн. Цибах. Ст. К. Цибухї.
 Бют лопаткї. Волосатий. М. Мóщич. Забава при мерці. Докладний опис подаю при забаві: Шїют шїпку.
 Вáворити. І. Щебетати, цвірінкати (птахи).
 Вавцїр'. Нероба. Желех. N. e. alten Katers.
 Вага. І. Голова в дзвоні.
 Ваговиця. І. Вага важити бундзи. Є це подовгастий патик; до нього привязана з одного боку посудина з водою й молоком, а з одного прикріплений бундз.
 Вагóm — звільна, повагом, полегки.

- Ва́да†. Пав. Хиба. Вадити†. Шкодити.
- Вада́ска. Лови. Вада́с. Ловець. Вада́сити. Вести лови. К. Ор. Вада́с, са́. Скритий ловець (раубшіц). Вадасува́ти; вада-сую, єш. е. Скрито полювати.
- Важки. І. Орчки при возі.
- Важний. Охр. Тяжкий, пр. „важне железо“.
- Вакелея. Пас. Губка на буці.
- Вакелія. Вх. Вагулея. Дц. Лб.
- Валашо́йник†. Пав. Валах.
- Валі́ сіна. Покоси сіна. Валі́ розбива́ти. Розмітува́ти, роз-трясати покоси. Ст. К. Переко́си. К. Ор. Ва́у.
- Валі́ло, що са ва́лят — ступа (Ст. К.), що витискає сукно. Волосатий. 5. X. 1934. М. Мошчич.
- Валі́в. Жоліб до повнннн худо-би, давання свиням їсти. Же-лех. Ва́лїв. Пав. Валі́в, вало́вї. Прилад до підношування будинків; коритце для свиней К. Ор. Валів, о́ва, рлуг. вало́ви. Жолобок для безрог. Тухолька. Валовець, івця, рлуг. валівці.
- Валівни́ця, ці. Ц. Вал утискати дорогу.
- Валі́вч'а. Судина, що в ній лежить митка й глина мастити піч.
- Ва́ло. Охр. Бувало, пр. „Они ва́ло всі так жинують“. Яв.
- Вало́к, лка́. Ц. Обтесане деревце, що в нього вкладають зубці (зубок) грабель.
- Вало́чний — до річи, стійний, вальорний. „Він ни вало́чний сьвідок“. „Ни вало́чний ко́н-тракт, бо ништа́мпльованийий“. Желех. Gewandt.
- Ва́льниця, ці. Деревяний прилад: на ньому стоїть млиновий підчопок.
- Валя́ти†. Валяю, єш, є. К. Ор. Обтря́сати, оббивати яблука.
- Вандру́шити — мандрувати.
- Ванке́р. Гор. Друга менша хата. „Иди, принеси миску з ванкерá“. Макс.*) Ванкір. „З то-го ванкіра́ попри одвіря на дрір“. Стефан Карваш — Стрільбичі. 1/2. 32 р.
- Ва́нтробі́. Пав. Внутренності.
- Вантю́х, ха́ — внутренності.
- Вар. І. Юшка з виварених сушених овочів.
- Ва́ра!† Пав. Позір! Осторожно! Ст. К. Ва́ра від мене! Геть від мене! Бережись мене! Не мішайся в не своє діло!
- Ва́рити (предварити). Яв. Охр. У глибоких горах. 1) „Я зас не ва́рю, щобисте ми давали молока“, каже слуга до газдині. Мовити наперед, упереджати, предварити. 2) „Няй Бог варит!“ Хай стереже від огню, від злодія!
- Ва́рити на ко́го зле. К. Ор. Ба-жати кому злого. „Я не ва́-

*) Др. Іван Максимчук, адвокат у Старім Самборі. Тов. Бойківщина передала мені гарні його матеріяли п. з. „Приповідки, слова і т. д. зібрані в Ст. Самбірським повіті“.

- ру на тебе зле“.
- Варйха+, варишка+. Пав. Хо-
хля.
- Варкати. Пав. Прохати. „Діти
варкают коло матере“. „Кіт
варчит“.
- Варта (adj.) К. Ор. Годен, пр.
він не варта піднести. Я вар-
та гнати коні — їхати кінь-
ми. Я варта заплатити, коль
зіпсую. Можу, в силі.
- Вартачка, ки. К. Ор. Вартівня.
- Варувати. „Обй Біг варував усіх
людойків і нас!“ Пав. Вару-
ватися+. Стерегтися. Зава-
рувати. „Няй Бог заварує
людську худобу й вашу!“ Пас.
Варуй! Утікай!
- Варунки. Обезпека, поруччя при
дорогах і на мостах.
- Варцаб. Міхн. Віконниця (під-
става у вікні). Ст. К. Варца́-
би. Пав. Варца́б, варца́бй. Фу-
трини у вікон. К. Ор. Варца́-
ба+. Оправа вікна. На вар-
цабі. На вікні.
- Вар'я. Пав. Вариво. Мудра Ма-
р'я, як в печі вар'я, але вдуріє
і Марйся, як в печі не
варится.
- Ватага. Бл. Багато. „Ватага
кіста“ (тіста). Ст. К. Ватага,
ги. Великий тягар.
- Ватаг. Що робить „сир“ (брин-
дзю) і видає власникам овець.
Гн. Ватага́. Желех. Ватаг,
Oberhirt, Senne; Räuberhaupt-
ling. Ї. Ватаг. Начальник па-
стухів від овець.
- Ватра+. Ї. Огонь. Яв. Ватра.
1. Місце, де горить огонь.
Пав. 2. Огонь.
- Ватраль. Макс. Деревяний,
широкий кішак, що загорта-
ють ним огонь у печі. „Взя-
ла ватрале і хтіла его ва-
тральом бити“. Ян Терлецький
— Росохи. 17. V. 32 р.
- Яв. Ватралька+. Прилад, що
ним „завивають“ ватру в пе-
чі; її місце в „кочернику“. Пав.
Загортачка попелу в печі.
- Ватрань, ватранька. Охр. Ватра.
Ватрйк. Ї. Вуглик.
- Ватрище. Ї. Місце в полі, де
палилась ватра. Пр. Огнічник.
- Введеня. Волосатий. Вхід у храм.
Пр. Діви Марії. „На Введеня
мают сіль присіпувану. У тот
динь як си поворожат, буде
му помагати цілій рік“.
- Вворозі. Ї. Разом, у купі, спіль-
ними силами.
- Вгід, навгід. Пав. Догода.
- Вголосітися. Пав. Відозватися,
обізватися.
- Вго́ни. К. Ор. Межа на полі.
- Вдарило на три села. Пішла
швидко звістка.
- Вдатися вознаки. Затямити; до-
кучити.
- В долі. Дц. Лб. В долині.
- Вдорожитися. Ст. К. Вмучитися
ходом, їздою. Охр. „Корова
вдорожилася з толоки домів“
— „пішла дорогою з толоки
домів“.
- Везти в млин. Везти до млина.
„Ци в млин везете?“ — На-
смій хлопців з гончарів.

- Вéкелі. Ц. Поперечна підваль-
ниця (вісь).
- Вéлико Наг. Огромний. „А то
вéлико щупаки“.
- Веліти+. Яв. Наказувати. К.
Ор. Веліти; велят, веліли.
- Вéльганово. Пав. Місцевина.
- Вéндрика вїти. Пав. „Діти вен-
дрика вют“ — бавляться, бі-
гають, ловлять одно одного.
- Вепринá. Охр. Агрест, веприн-
ник. Ст. К. Вепрїни. К. Ор.
Вáприни (Сколе), вїприни
(Турка).
- Вéрблик+. Пав. Кільце коло
орчика. К. Ор. Вéрблики, рлуг.
Кільця при орчиках зачіплю-
вати посторонки.
- Вередовати. Охр. Примхувати.
Grymasić. Вереділь. Примху-
ватець. Grymašnik.
- Вéремя. Ї. Дощ, непогода, слота.
- Вéреск+. Яв. Wrzask. Ст. К.
Раптовий крик, плач. Вере-
скливий+. Яв. Wrzaskliwy.
- Вересній. Пав. Говірливий, ве-
селий.
- Веретéнниця+. Г. Їдовита га-
дина.
- Верéчи+. Я вёр.—речж. Верзь!
верзьте! impreg. вёрже - 3 ос.
fut. К. Ор. Кинути. Пав.
Верéчи, вёргнути. Макс. „Я
верг камінем“. Василь Клецько,
с. Миколая, рільник-Топіль-
ниця.
- Верія+. Пав. Запора для замку
в дверях.
- Верлик. Охр. Ланцюх від худо-
би має два зерлики.
- Вернійня розкидане. розметане.
Макс. Пліт, тзв. вориння.
„Розметáв першу вернійну“ -
початкову часть тзв. возиння
(розкинув). Василь Дилин —
Пшанець. 23/4. 32 р.
- Вёрстник. Ї. Ровесник. К. Ор.
Вёрсник, ка; версниця, ці.
- Вертép+. Пав. Яруга, заросла
лісом.
- Вертенїти. Крутити, рощибати.
„Бідá мнов вертенїт і не кін-
цé тóму“. Яв. Вертенїти. 1)
„На дворі вертенит“ - сніг
або дощ з бурею. 2) Робити
заколот. Zamieszanie. Пав.
Вертенїти. Безпокоїти, наби-
вати, терти. „Буря в лісі
вертенит“.
- Верткий. Охр. Непосидючий.
- Вертипята. Охр.?
- Вертліог, га. К. Ор. Коливорот
(вертіти й теліга).
- Верх, або вверху. Охр. „Мое
поле лежить вверху ріки“ —
oberhalb des Flusses.
- Верхї. Ї. Поле на горах
і горбах.
- Верховїй ґрунт. Макс. Ї. поло-
жений на горах. Михайло Я-
ворський-Бусовище. 4. II. 32.
„Там в тїй бочці, був звиклий
простий, верховий овес, а овес
білий—канарок був у скрині“.
Ян Терлецький-Росохи. 17. V.
32 р.
- Вёрхнина. Ї. Сметана. Ст. К.
Верхнинá. Желех. Верхнїна.
Oberes, Rahm. Пас. Верхнина;
поверхнина.

- Верхнинка. Ст. К. Сметанка.
 Верховатий; верховате. Охр.
 Ст. К. Вживають при мірах.
 „Верховатий гáрнець“. „Вер-
 ховате горне́ со́ли.
 Вершенйти над ким. Яв. „Жін-
 ка вершенит над чоловіком“
 (верховодити).
 Вершити. Бл. Верховодити, верх
 мати. „Жінка над чоловіком
 вершит“.
 Вёршка. Ї. Прилад з пруття
 наставляти на рибу. Ступ-
 ниця. Вершки.
 Вёршок - Гудів Вёршок. Воло-
 сатий. Місцевина (поле). М.
 Мощич. 4. X. 1934.
 Веселá, лй. К. Ор. Веселка, ве-
 селиця, дугá. Вх. Весела, ої.
 Веселівка. Ц. Дуга, веселка.
 Пав. Веселиця+, веселічка+.
 Дугá на небі. „Не гваритя
 дуга, бо бй сердце дугóв ста́ло“.
 Весій. Ц. Їдовитий смертник.
Sicuta virgosa, der Giftwüterich.
 Веснівка. Ї. Дуга.
 Вёсти си зширо́ка. Мати заба-
 ганки, жити понад стан. „Си-
 ро́ка ве́де си зширо́ка“.
 Вестіся. Тягнутися. „Веді то
 ся, веді, аж до саміх Ників“.
 Ветриняр. Дц. Лб. Ветеринар.
 Вечёра+, вечёратй+. Охр.
 Вечір+. Охр. Вечер.
 Вечірки+. Яв. Вечерниці. К.
 Ор. На вечірки. Вечерами
 (ходити). Макс. „На вечірках
 сходяться хлопці й дівчата
 і прядут куделі“. Когут Кася
 Пшанець. 1/6. 32 р.
- Везе́ (везьё́). Ї. Верхня часть
 саней.
 Вжйвне поле. Макс. Білич Гор.
 Поле, що вживають, орю́ть
 його.
 Взадусть. Бл. Вн. Назад. На-
 задгусь.
 Взятися. К. Ор. Піднятися, пр.
 трава.
 Взяток. Яв. Охр. Придане, віно.
Wziątek. „Добрий взяток взяв
 за жо́нов“.
 Вйбачити кому. Охр. *Ugazy da-*
gować. Імр. вибач, вибачте,
 вибачай, вибачайте! Вибачати.
 Вйбаг. Яв. *Pomysł.* Вйбагну́ти.
Wymyśleć. Вйбагливий.
 Вйбесажитися. Ї. Вивернутися
 з воза і з трудом вилізи на
 нього.
 Вибірка, ки. Асентерунок, бран-
 ка.
 Вйблáньє. Ї. Вориння в плоті.
 Вйбрати ярок. Волосатий. М.
 Мощич. 4. X. 1934. Вйкопати
 рів, фосу.
 Вйбруди. Занечищення.
 Вйвважати. Угадати, зміркувати,
 пізнати.
 Вйвертня. Ц. Розрухи, перево-
 рот.
 Вйверт. Вивернене з корінням
 дерево. Ї. Вйверть. Земля зпід
 виверненого вітром дерева.
 Пав. Вйверт. Звалище в лісі.
 К. Ор. Во́верть. Вітролом.
 Вивести в люде. Охр. 1) Дати
 освіту. 2) Вигодувати.
 Вйвертняк. Ц. Вйверт. Семирів-
 ка ад Яворів. Вйверненка.

- Вівіди. Охр. Zwiady. Вислати кого на вівіди. Піти на вівіди.
- Вівірити. Ї. Визнати, трібувати, вивідатися.
- Вивіз. Ї. Дорога, що веде в гору.
- Вівки. Пав. Місцевина.
- Вівладати. Дати собі раду. „З дїтваком годї вівладати“.
- Вівороч'ати+. Пав. „Говорити напротїв, відказувати“. Навіворот. Навідворот.
- Вігадати. Пав. Видумати. „Біда невїгадана“.
- Вігаїти. К. Ор. Випорожнити, вибрати з чого, опрятати, пр. мішок, стодолу й тп.
- Вигідя+. Яв. Wygoda.
- Виглядате на пятьдисять. Дужі сте ще. Волосатий Федір Ленько. З. Х. 1934. Офіціальна назва: Волосате.
- Вігодитися. Трапитися. „Так ся вігодило на нїм“.
- Вігодованець+. Ц. Хованець.
- Відатися+. Пав. Вихилитися, висунутися.
- Видаток. Охр. „З рота малий видаток, йно полумацьок з копи!“
- Видїли. Мабуть, відай. Ї. Відав Пав. Видїш так. Здається так.
- Видїйник. Ц. Молочар.
- Видіти, видати, видит ми ся. Охр. Es scheint. Zduje się.
- Видіти посту, голоду, біди. Охр. „Мої небожата мізерні, бо посту видят“.
- Відрити, завідрити. Пав. Підирати, підносити.
- Видрішнити. Ц. Струпішити.
- Видуркувати. Вистукувати.
- Вїждатися — не мати чогось довший час.
- Вїждж'ати. Пав. Зачекати.
- Вїжєн. Пав. Жнива.
- Вїжинів. Пав. Місцевина.
- Вїжний конїць — горішний конець (села).
- Вїзвілок. Бл. Визволення від майстра.
- Вїзвіритися на кого+. Охр. Остро й гнївно подивитися. К. Ор. Кричати (як звір).
- Вїзнак — вказівка.
- Вїзнати кого. Охр. Пізнати звершено чїї прикмети.
- Вїзнатися—виrozumітися, зорїєнтуватися.
- Вїзубити+. Яв. Ниж. топір. Wyszczerbic.
- Вїйдеме зараз з людьмї. Волосатий. М. Мощич. Загальний вислів для цих, що мають нести процесію (хоругви) до мерця.
- Вїйняти+. К. Ор. Виняти, видістати.
- Вїкїнца. Пав. Гризотник.
- Виклад. Охр. Expens. Кошт. Викладати. Expensować. Коштитися.
- Виклювати. Ї. Вислідити, вишукати, відкрити.
- Викопититися. Беньова. Зіпсути копито. Бл. Вїкопититися. „Лоша викопитилося.. і тому храмає“.
- Вїкоріцматися — видістатися, вийти на верх.

- Вікоштитися — поробити видатки.
- Вікотитися — перейти з жидівства на християнство.
- Виляяти. Гор. Випорожнити.
- Вілиці. Яв. Місце, де сходяться ясла. Коли що твердого кусати, тоді „вилиці болять“.
- Пав. Вілиця. Щока.
- Вилійцідни, по вилійцідни - по Великодних Святих.
- Виличкї. Пав. Рівці в терлиці. Докладніше при ткацтві, де прийде повна його термінольоґія, а якщо матеріальний бік буде благодатний, увійшли-б і рисунки (10)...
- Віліп або бурак. Макс. „Ростина; росте в команиці і сплітає своїми нитками її стебла так сильно, що вона сохне; має чорні, малесенькі, блищачі зернятка, мов на чорно „полякеровані (політеровані)““. Васько Добрянський Ст. Самбір. 18/5. 32.
- Вимантити. Яв. „Обманною придбати щось“.
- Вімикати — вирвати (зуби, моркву, бураки).
- Вимітувати — викидати, докоряти.
- Вимітуватися — виручатися. „Мус ся вимітувати, як мож“.
- Вимовини; вїмовка — умова, зазначування.
- Вімолот †. Пр. Молотьба збіжжя.
- Винар'. „Той що давїт вино“.
- Винімати роки, в. з води — виписати з метрики літа, вилікувати з води.
- Винімáют із пéца вугля. Вугиль має велику правду, що го кладут на пец на гóру (при ворожбі на Новий Рік). Волосатий. М. Мощич.
- Виніс — приніс хліба до церкви в означені дні.
- Винісна корова — дорога корова.
- Винісно. Пав. Дорого.
- Винос, виносу. Охр. „Духовний має мало виносу“.
- Винар'. Охр. Що має нагляд над виробом вина, горілки.
- Винаркї. Охр. Місце, де виробляють вино, горілку.
- Випадок. Охр. Що випало. З моста сучець випав.
- Виплечити. Охр. „Кїнь ногу виплечив“.
- Виповістися. Охр. Zdradzić się. „Пяний виповівся“.
- Випоминати. Охр. Wyznać. Робити докори злегка за не вдячність.
- Віпучити. Ц. Проколоти, вичистити, ниж. рибу.
- Вїнташити — вилелїяти, викохати.
- Вїргати. Пав. Фиркати, фіцкати. „Кїнь вїргнув ногів, але не вдарив нікого, бо біло задалеко, і не дісяг“.
- Виритінце. Волосатий. М. Мощич. Веретенце при жорнах, але не жорнянко. 4. X. 1934.
- Вїрискати. Свен. Найти, роздобути.

- Вирік. Охр. Яв. Донька, взявши увесь посаг, дає вирік, тобто зрікається права до вітцівського й материнського ґрунту. Грамота, що нею дівка - відданиця зрікається прав.
- Вірода. Вірид. Пав. Вірода. „Публично збочений осібняк“. Охр. Вірид. „Ніт роду без вироду“.
- Віжний, а, е. Віжна Тирно́ва. Горішний, а, е. К. Ор. Віжна церков. Віжний чертіж. Поле з пеньками, зруб. Волосатий. Вішний, а, е.
- Вирхняк. Волосатий. М. Мо́щич. Верхній камінь у жорнах, а спідний—сподо́к. 4. X. 1934.
- Вир'хово́д†. Пав. Голова, зверхник.
- Вир'хово́дити†. Пав. Старшувати.
- Віряд. Пав. Виправа.
- Вірядитися†. Пав. Вибратися, виправитися, виряжатися (пр. на відпуст).
- Вісаркну́тися — гостро на когось посварити, накинутися.
- Вісіка́чка. Д. Цокотуха, гостроязика. Те́рлиця з двома ме́чиками.
- Вісіля́ пра́вити. Волосатий. Олена Ребенча́к, неписьменна, 52 - роки. Весілля вести. 4. X. 1934.
- Вісо́ко носитися. Макс. „Она́ сі висо́ко носит, она́ фасує пенцію“. Анна Врхоляк — Головецьки. 19/4. 32.
- Віспа — остров. „Сірид мо́ря віспа біла, твирда́ зимля“. „Диві́тся, ягбо́мось, Міхайлеч'—ко ся онде втопів, де тотá віспа на Сяні́, там го найшли́“.
- Віспенсувати — видати, зужитковати.
- Віступок. Охр. Провина. Wykroczenie. Виступати. Провинятися. Wykraczać.
- Вісьвідчити - зложити зізнання, як свідок. „Прийшо́в, вісьвідчив і оберну́вся“.
- Вістати — перебути, перейти. „Вістало на трéтій рік“.
- Вісяжний—високо-рівний. „Там смире́ч'а таке вісяжне, що ма́йи по со́рок метрів“.
- Витирати. Охр. Ким витирають усі кути.
- Вітічний. І. Рідкий (виріб рідкого полотна).
- Виточна́. Пав. „Середно уживана одіж“. „Виточна хустка“. „Виточний чоловік“. Ч. середніх літ.
- Витира́ч. Волосатий. М. Мо́щич. Залізо, що вирівнюють ним косу. 4. X. 1934.
- Витребéньок. Пав. „Люксус“. Ст. К. Витребéнок. Забаганка, видумок.
- Вітруть. Викид, міхур на нозі. Желех. Вітрут. Пав. Вітруть. Набій; нагніт; чирак на підошві.
- Вітязь†. Пав. Герой.
- Віфарци. Ст. К. Підскоком. Гор. Скоро.
- Віхі́ште — вихопіть. „То ви-

- хіпте раз-два“.
- Виховатися. Охр. Ujść przed niebezpieczeństwem. „Виховався перед вовком“. Оминуть небезпеку.
- Виходжувати гроші. Ходити за грішми, відбирати позичене. Охр. Правити довг у кого.
- Вицірити — вициряти. „Упав, лінó зуби вицірив“.
- Вицяпати — видоїти.
- Ви́ч'асувати — відправити зі служби.
- Ви́чиншувати. Ї. Винайти.
- Вич'їря. Пр. Вечера.
- Вичірнік Пав. Що пробуває на вечерницях.
- Ви́ч'колений. Досвідний; що багато знає.
- Ви́шкирити. Яв. Нпр. зуби (зо сміху). Небо ви́шкирилося. Н. вияснилося. Вх. Небо ви́звідилося.
- Ви́шняни. Волосатий. Мешканці горішньої частини села. „Ви́шняни з пáсков обходять до трьох раз хїжу і пізніше йдуть до стаїні“. М. Мо́щич. 4. X. 1934.
- Ви́шолопати — витрясти; випорпати.
- Ви́льече. Ї. Кругле дерево.
- Ви́ходити. Волосатий. „Ни мóжу ви́ходити пятьдисять талялів“. Відобрати позичені гроші.
- Ви́які. Плилад з піпставкою-триніжком; на ньому звивають нитки „на цїв або клубок“. Пав. Ві́явка.
- Ві́блій+. Свен. Стрункий. Пав. Ві́блій. Худий, слабий. Ї. Круглий (патик).
- Ві́блиці. Розрізані, розколені, або цілі кусники дерева до огорожі. Желех. Ві́блиці. Яв. Ві́блиця. Вірнина, гладка, пообтісована. Вірнина — це матеріал, виколений з дерева, довгий, необтесаний. Пав. Ві́блиця. Лата в плоті.
- Ві́блиця. К. Ор. „Натуральна, неотесана лата.“
- Ві́вкати. Вигукувати. „Як ся вівкат, такі голосá йдуть“. Ї. Співати. Яв. Wolfsweise schreien, rufen.
- Ві́вми. З вівми. Волосатий. З волами. Во́ли глупаються — в. бавляться.
- Ві́всяжина, coll. Охр. Овес.
- Ві́втарна цїр'ков—частина церкви, де стоїть головний вівтар
- Ві́вч'ар, — пастух овець.
- Ві́дав+. Ол. Дучимінська. Бо-лехівщина. Мабуть, здається. „Ві́дав, щос гідний газда“. Ї. Кажуть, що так.
- Ві́дати. Ст. К. Бл. 1) Питати, довідуватися. 2) Глядати. „За чим ві́даєте добрим?“ Дзв. Гор. Опікуватися, дбати. „Няй ся Бо́гойко тобо́в ві́дат!“
- Ві́датися. Охр. „Ві́дайте, як там єму ведеться у школах?“ Довідатися, довідуватися; вивідатися і вивідуватися. Імр. ві́дайся. Довідайся і довідуйся, вивідайся і вивідуйся. „Ві́дайся, ві́дай, що там чувати“.

- Відатися. Гв. Старатися, опікуватися. „Ідй, худібно, нйя ся тобóв Бог відат, бо я ни маю нич“.
- Відбїтися. Макс. „Він мені повів, то єсть добра кобила, як би сі відбїла (як сі відóбе), то буде жéребна“ — пристановити кобилу, аби була жéребна. Луць Гудз — Плоске. 13/6. 32 р. К. Ор. Відбїтися. Умерти.
- Відбїй. Ї. Міцно прикріплені кусні дерева, присипані камінням, відвертати воду.
- Відбїр. Охр. Яв. Рекрутація. Дзв. Гор. Відбїр'ка.
- Відбудувати. К. Ор. Побудувати.
- Відбуркнути. Ст. К. Відповісти нечемно.
- Відважити. К. Ор. Підважити.
- Відварїтися. К. Ор. Ззурдитися, скипітися, пр. Молоко відварїлося.
- Відвернути — віддати. Говорять, коли хто вдарить кого, або заподіє шкоду. Охр. Umkehren.
- Відверть. Охр. Umkehrseite. На перелозі добрий овес, але ще ліпший на відверти перелога, тобто, як переліг відвернути.
- Відвиртка. Шось відвернене.
- Відвич'ир. Пав. Перед вечером. На відвич'ир'.
- Відвогнути. Яв. Охр. „Патички відвогли і не мож вогню викресати“.
- Відводїти — проволікати.
- Відводїтися — проволікатися.
- Відволока. Охр. Zwłoka.
- Відвóркнути, відворкувати. Ст. К. Відповідати сердито. Охр.
- Відворотїти. Пав. На противно (гнівно) сказане, відповісти.
- Відгóдитися — згинутися. „Купивийм коні і йидно, ни приповідавши, відгóдилось“
- Віддаль+. Пав. Віддалення.
- Відданичитися. Ї. Так говорять про малу дівчину-підрустку, що починає бути в претенсіях і зачислюється до дорослих дівчат.
- Віддати — зробитися м'яким; відвогнути. „Бóще віддалó“.
- „На дворі віддалó“.
- Віддойник. Яв. Чарівник, що відбірає молоко в чужих коров. Fem. Віддойниця.
- Відзámок. Ц. Відземок, відріз „старшого пня“ від пня.
- Відзимок. Початковий сніг. Желег. Відзимки. Nachwinter.
- Відїйти від природи. Макс. „Як ми відїшло від природи, я си не погадаю, як він сі називає“ — я забув, як він називається, вийшло мені з тямки. Волянський Михайло, звання Климів — Білич 18/4. 32.
- Відїйскати — відзискати.
- Відказ. Охр. Nazzekanie. „Тільки відказу було, що ну“. Ст. К. „Які відкази!“
- Відказати+. Ї. Ст. К. Записати щось тестаментарно. К. Ор. Відказав на церков, записав.
- Відказувати — нарікати. „Всягди

- по сьвітї люди відказуют.“
- Відкати́ти, ся. Пр. Відкотити, відкотитися.
- Відкотити, відкотитися+. Охр.
- Відлахува́ти. К. Ор. Відзначити дерево в лісі.
- Відлю́д—від себе; відлів. „Ідїж, ідї, та дай му сѣтно на відлю́д у морду.“
- Відляшувати́. Пав. Віднайти, вислідити.
- Відмастка+. Кляйстер з тіста при ткацтві.
- Відмі́ну дава́ти - змінювати збіжжа на засів.
- Відмяк—розпуст, попуст морозу, odwilż. „Як подуйи полонїнський вітир, буде відмяк“. Пав. Відлига.
- Віднич'а́ється. Пав. Відмінитися, відстати.
- Віднич'а́ги - віднепа́сти; змарніти. „Віднич'ав, віднич'ав і тре йти зи сьвіта.“
- Див. Слово о полку Ігоря: Ничит трава жалощами.
- Відні́вок. Ц. Свіжий наріст з пня в першому році.
- Відно́га. Ст. К. Ступниця. Вирід.
- Відозна́ги-вичути, перечути. Як, би відозна́ли да́кий гра́йцар' у мене, то би ня розі́рва́ли, що му́ху“.
- Відпусті́ти ґрунт — передати. „Ч'юда, обї відпусті́в ґрунт ме́джи ч'уджїх лю́дїй“.
- Відра́сток. Яв. Охр. Дикі цапи мають на рогах відростки; по них пізнають їх ліга.
- Відрі́з — відтинок.
- Відрі́зок. Охр. Нпр. нитка, відрі́зана від клубка.
- Відрóда — ві́рід.
- Відслуга. Яв. Відпустка. „Проситися в попа на відслугу“.
- Відступи́ Боже. Охр. Oderwaniес. Яв. Ст. К. Відстúпа Бóжа. Відступник від Бога.
- Відтепель, відмяк. Охр. Odwilż. Ч. Пóпуст.
- Від тогдї́, від давнó — від давнього часу.
- Відхилї́. Міхн. Відчини.
- Відч'а́й+. Пав. жаль, смуток.
- Відч'а́пне — відчї́пне.
- Відч'і́кнути від чо́го. Бл. Нема як відч'і́кнути від роботи — відї́йти на хвили́нку, відорватися. Прич'і́кнути. Присї́сти.
- Відшибти. Дц. Лб. Відтягнути, відрахувати.
- Відь. Охр. Яв. „Відь би тя нагла утяла!“ „Відь іде горі мнов“ — коли говорять про страхів, особливо вночі.
- Віе́. Ц. Воловий дишель.
- Ві́з, деревяний, воловий. 2 теліги— задна й передна; 4 коліс (маточина, багро, обвіда, спиці); кільце, ярмо (ужов, притики), свірка, сторожки— „штири“; ві́з кінський драбини, кіш або полукішки, ручиці, левчі і люшні, веркитог, розвора, підтоки, дишель.
- Ві́з і переві́з. Пав. Ось і все. „Маєш ві́з і переві́з“. Уся історія, про що ходило.
- Ві́йка+. Ц. Пові́ка.
- Ві́йце́. Волосатий. М. Мо́щич.

- Цілий дишель при санях. Віличка — дишель „до во́лів“.
4. X. 1934.
- Вікно́ у стрівка́х. Волоса́тий. М. Мо́щич. Стрі́п (Ст. К.), отвір у стрісі (по бічних боках у „вирсі“).
4. X. 1934.
- Вікни, перед вікни — перед вікнами.
- Вік ви́бити — звікувати, пережити.
- Вікно́. Боберка. Кру́ча. Wirbel. Ст. К. Вікнище.
- Вікно́ве. Гв. Податок від вікон. Вікотати. Охр. „Бодай есте си повіковали!“ Довго жити. Вік віковати. „Я в тій хаті свій вік звіковав.“
- Ві́л мерендже. Пас. В. руми́гає. Вх. Мерендати, мерендзати, джу, джиш.
- Ві́льце́. Яв. Дишель у воловім возі.
- Ві́нище. К. Ор. Рі́ща під стіжок.
- Віно́. Прида́не; віно. Макс. Віно́. Мшанець. Федь Гудз. 30/9. 31.
- Ві́ник+. Ц. Березова мі́тла.
- Ві́ра. Охр. 1) Wiaga. 2) Kgedyt. Дати кому на віру, повірити. Pokredytować. 3) „Німецький піст, руський міст, а польська дорога, то одна віра“ — прикмета. Віра руська, польська, німецька — на́рід польський, руський, німецький. Дзв. Гор. Борґ. „Уся біда чйри́з віру.“
- Ві́рити Бо́гу. Надія в Бозі. „Вірити Бо́гу, що вам по-да́ст“. Яв. (Geld) leihen.
- Ві́рлі́на, ві́рні́на. Розколене або ціле дерево, що з нього роблять огорожу. Яв. Ві́рні́на. Довгий матеріял до огорожі, виколений з дерева й необтесаний. К. Ор. Ворі́на, рl. ворі́ня. „Натуральна, неотесана лата“.
- Ві́рменський ре́мінь. Ї. Широкий і грубий ре́мінь оперізуватися.
- Ві́рник. Охр. Konfident. Ві́рниця — ві́рничка.
- Вісе́н. Макс. „Я подарую всьо, як він присягне, що він вцалі в тім не вісе́н“ — що не знає нічого в тій справі. Білич Горі́шний 10/3. 32. р. „Моя ду́ша́ юж венци не вісна́“ — я більше нічого не знаю, нічого не винен. „Що єму́ юж не вісе́н“ — не винен, Стефан Козик — Сливниця. 18/5. 32. р.
- Ві́стний, неві́стний. Охр. Copscius, inscius.
- Ві́стя́ плужана́. Волоса́тий. М. Мо́щич. Вісь при „тилі́жка“.
- Ві́сть+. Охр. Wieść.
- Ві́гор. Волоса́тий. Ві́тер. М. Мо́щич. 4. X. 1934.
- Ві́гир зпід со́нця. Сходо́вий ві́тер. Ст. К. Сходо́вець.
- Ві́ті́тися. Пав. Здро́вотися, ви́татися.
- Ві́грени́ця. К. Ор. Ві́трова відьма, що, по повір'ю, приходить уночі комином і ссе груди му́щини, знаслідок чо́го цей му́щина дістає жіночі груди.

u(08

62-82
411631/701

ERRATA:

На стор. 3 рядок 13 з гори: надруковано Hc1, має бути HCl
" " 21 " 26 " " має бути: Бережниця пов. Самбір
" " 24 " 28 " " надруковано: XIII ст., має бути
XVIII ст.
" " 26 " 29 " " додати: Літ. Бой. ч. 2.
" " 34 в долині „До хронікарської завваги“, декотрі
слова видруковано помилково товстим друком.

Видає Музей Тов. „Бойківщина“ в Самборі.
Редагує Колегія. За Редакцію відповідає д-р В. Кобільник.
